

Practica Octaviani Vestrii I. C. Foro Corneliiensis

Vestri, Ottaviano

Coloniae Agrippinae, 1597

VD16 V 940

Ex Libro V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63002](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-63002)

nionem communem esse affirmat, quamvis Alexan. eo loci. Com. op. num. 85. coniurauerit, & receptiorem esse dicat legitimam opinionem, quae in contrarium se habet, cui Ias. inibi nunc. 137. se subscribit, fatetur tamen priorem in beneficialibus, posteriorem vero in alijs causis locum obtinere. Qua de re videas Alexand. & Iaso. in l. 1 C de carbon. edicto, ubi late etiam differunt, & Couarru. lib. 1. reso. cap. 16. ubi distinctio-
nis fædere opiniones reconciliare nititur, eos ergo legitio, nam adeò patens est campus iste, ut longiores possent effici
commentarij. Ceterum & actor petitorum differre siue su-
spendere non potest, & possessorum retinenda proponere,
vt apud Ripam ibi, nume 154. legere est, hanc communem
esse opinionem affirmantem. Sed hoc unum, vt ad libri hu-
ius quarti umbilicum deueniam, prætermittendum minime
dux, quod si iudex suspenso petitorio sententiam dixerit, ea
quidem ipso iure nullius erit momenti, vt definit Aegid. de-
cis. 98. sentent. & decis. 557 & 569. nisi per rescriptum prin-
cipis sibi quis consulnisset. Nico. Ant. Graua.

5

Com. op.

LIBER V.

DE CAVSSIS EX NATVRA CAVS.

se, vel ex Principiis rescripto sum-
maris.

C A P. I.

SVMMARIVM.

- 1 Causa sui natura summaria, que sint, & que ex
nocentiana bullæ dispositione.
- 2 Causa vbi semel summarie committatur, semper
in sequioribus etiam instanijs summaria du-
rat.
- 3 Causa beneficialis aliquando non est summaria,
vt cum de proprietate agitur.

R 2

4 Titu.

- 4 Titulus & proprietas Ecclesia in quo inter se dif-
ferant.
- 5 Possessorum causa beneficiale, aut spirituale, n*on*
dicuntur spirituale, sed temporale.
- 6 Index secularis an super possessorio beneficij, n*on*
alicuius rei spirituale cognoscere possit, demon-
stratur
- 7 Clausula summarie, simpliciter &c. quam
efficacie.
- 8 Citatio, quia de iure naturali est, omittitur.

Introducta iam causa in Rom. cur. altero et
præscriptis modis, modò instruere oportet
mi. Pellæ, qualis erit in iudiciis procedendi
tela. Processus enim de iure, & in observatione
terminorum ex stylo sacri palatij disformis est
secundum naturam causarum. a Quia si causa
1 sit beneficialis, matrimonialis, usurarum, vel
decimatum, est de sui natura summaria, ad Clem.
dilpen. de iud. Si vero causa sit prophana, vidu-
rum tamen vel pupillorum, vel si aliarum per-
sonarum, valorem tamen quingentorum non
excedat, & processus erit ex dispositione Bullæ
innocentianæ summarius arbitrio Auditoris, &
de consensu aliorum coadiutorum ad eum extra-
uag. seu constitut. Innocen. 6. quod si causa alias
b sit ordinaria, rescribat nihilominus b Princeps
suo rescripto causam summarie simpliciter,
&c. tractandam, modus procedendi in similibus
traditur de iure in Clem. sæpè de verbis signifi-
ca. in extrauagan. ad reprimendum quo in crimi-
læ maiest. pro. & utrobique notatur. Coce-
dit

dit autem Signatura summariū, hunc processum passim omnibus petentibus, nisi causa iniuriarum esset, Cassa, decis. 7. de rescript. Estque adeo frequens in hoc usus ac stylus Regentis cancellariæ, ad quem hoc scribendi ac extendendi munus spectat; ut ubi similis summarius processus patitur in sui rescripti extensione non apponenter verbum summarie, solemus id incuriae potius, & obliuioni ipsius regentis adscribere, quam conjectari quod voluerit negare. Nam obrem consuevit Rota, ante, vel etiam post sententiam, citata parte, mandare corrigi, & auditor tunc ad Regentem destinare solet notarium actuariū citata parte ad interessendum, & Regens indifferenter corrigit, & verbum illud summarie suo rescripto addit, qui si negarer, seruaret nihilominus Rota, processum sic summarie factum. Cassa, decis. 7. de rescript. Et * ubi causa semel summarie committatur, semper summa durat, etiam in sequioribus instantijs, tametsi in earum commissionibus nihil de sumario processu dicatur, qui summarius processus, semel concessus, nedum ad sequiores instantias, verum etiam ad alios iudices in causa surrogatos extendi solet, Cassa, decis. 8. de rescript.

A N N O T A T I O N E S.

Quia si.) Intelligas beneficij: les * causas esse summarias, quando super possessorio, aut titulo sue collatione beneficij: lis agitur, secus tamen si super proprietate, ut puta, cum episcopus Ecclesiam sue diœcesi unire velit, illam contendens subditam, aliquid vel iuris in ea habere; tunc enim, quia super proprietate controvexitur, ordinario res erit discussio-

da iu-

c

z

2

3

da iudicio. Card. in Clem. dispensiosam. quest. 8. de iudicio. Bal. in l. cum scruum. §. item si ageretur. C. de ser. seq. addat Gloss. in cap. eum qui, in verbo vitiosus. de eo qui in poss. lib. 6. & Abb. in cap. contigit. col. 3. in fin. de dolor.

4 contu. ubi, quod nam sit differentia inter titulum & proprietatem ecclesiæ, habebis, vide etiam West. infra cap. 4. versic. quod si causa. & Formul. vari. commis. pagina. 4. 5 lum. 4. propè finem. Et quando agitur possessorio super beneficio ecclesiastico ad illius recuperandam possessionem spiritualis causa non dicitur, sed temporalis. Gloss. Abb. & recentiores in cap. dilecti. col. pen. de elect. & in cap. littera de iudic. Card. in d. Clemen. dispensiosam. quest. 10. dicitur, quod tunc agens titulum beneficij ostendere nequaquam tenetur, de quo etiā per Meran. in praxi 4. par. in 13. decis.

6 3. & 4. Et quod possessorum causa spiritualis non sit spiritualis, usque adeò, ut in materia possessoria pro beneficiis, lysisque rebus spiritualibus coram iudice seculari agi possit, non semel in Principum auditorijs decisum fuisse legit, non uti patet ex Guid. Papæ decis. 1. & 85. & 552. Ass. non rite etiam in loco, ut est legere decis. 2. & 24. & 85. Gram. decis. 68. atque Boerio decis. 69. num. 23. huic etiam sententia imituntur Guliel. Bened. in cap. R. inutius, num. 330. seq. de testamen. Aufre. in Clemen. 1. in 2. reg. fallen. 24. de offic. ord. August. Bero in rubr. de iudic. nume. 51. cum sequentiā. late Ioann. Gall. quest. 155. & Couarru. qui plura congruit lib. Preft. quest. ca. 35. Et in epit. 4. ca. 8. §. 12. nume. 3. videlicet post Ias. in l. quoties, num. 6. C. de iudic. communem opinionem esse affirmat, quod index secularis in causa matrimoniali aut usuraria, in materia tamen facti cognoscere potest, non tamen si questio esset super iure, veluti Doctores videlicet in cap. tuam, de ordin. cognit. & in cap. cum sit generatio, de foro compet. & in l. Tertia, præsertim Alexan. ff. solut. matr. & hanc opinionem seruat consuetudo teste Iesom, citato loco, Verum Ambros. Vign. in cap. salubriter. numero

Com. op. i.

125. de pini-
cula-
cat-
m-
Etis-
iudi-
Gra-
e e f-
conj-
l. e c-
in l-
mu-
qua-
u. e r-
tide-
ind-
Fel-
nur-
fsl.-
dic-
Ni-
D-
2-
125. de

lib. Preft. quest. ca. 35. Et in epit. 4. ca. 8. §. 12. nume. 3. videlicet post Ias. in l. quoties, num. 6. C. de iudic. communem opinionem esse affirmat, quod index secularis in causa matrimoniali aut usuraria, in materia tamen facti cognoscere potest, non tamen si questio esset super iure, veluti Doctores videlicet in cap. tuam, de ordin. cognit. & in cap. cum sit generatio, de foro compet. & in l. Tertia, præsertim Alexan. ff. solut. matr. & hanc opinionem seruat consuetudo teste Iesom, citato loco, Verum Ambros. Vign. in cap. salubriter. numero

125. de resur. cum temperamento intelligendam hanc esse opinione dicit; nisi a iudice Ecclesiastico inhibitio iudicis culari facta fuerit. Quae quidem e communis sententia vendicat sibi locum in quaunque causa spirituali, dummodo sum: mariè ac de pl. o sine discussione liquere possit, ut ex prædi- fti apparet, & ex Decio maxime in allegato cap. primo, de iudic. qui hanc esse communem sententiam afferit. Nic. Ant. Grauatus.

Princeps.) Clavula summarie simpliciter &c. quæ-
te sit efficacie, & pud. Alexand. videbis consi. 6. libr. 3. Rom.
consi. 20. Soc. consi 12. lib. 1. Corn. consi. 243. lib. 4. & Ias. in
l. certi conditio. 6. si nummos. nu. 32. ff. si cert. peta. Quibus
in locis omnes iuris ciuibis solemitates esse sublatae doce-
mur, præter ipsam * citationem, quæ de iure naturali est,
quæque omitti non potest. ut Socin. allegat. consil. animad-
uertit. Nec non ipsas præter necessarias probationes, quæ i-
tidem præteriri nequeunt, cum sit iuris Diuini. cap. nouit, de
iudic. & habetur Matth. cap. 18. quibus accedant dicta per
Fel. in cap. dilecti. de iudic. Nic. Anto Graua.

Et ubi.) Adde Aegid. decis. 41. si Papa. Cassa. decis. 8.
num. 5. de rescrip. Ias. in rubr. C. qui admit. num. 3. Old. con-
sil. 255. contra prouisionem. Fel. in cap. vlti. num. 10. de iu-
dic. est text. in l. ita de mun. ubi Bart. & alij. C. de procur.
Nico. Anto. Grauatus.

De dilationibus ac terminorum sacri Palati observatione in quavis causa.

C A P. I.

S V M M A R I V M.

- 1) Termimi substantiales iudicij, in sacro palatio qua-
tuor sunt, qui si omitterentur, sententia nullius es-
set momenti.
- 2) Citaio ad sententiā necessaria est, etiam si princi-

R 4

16

Com. opis.

b

7

8

e

- più sententia esset. & num 6.
- 3 Iuramentum calumnia omitti potest, si pars illa non petat.
- 4 Terminus ad dicendum contra producta, val necessarius est.
- 5 Articulorum in admissione pars est citanda.
- 6 Citatio ad sententiam an debeat cum peremptorio fieri.
- 7 Terminis omnes post litem contestatam sumemptorij.
- 8 Citatio ad sententiam fieri debet, & non ad audiendum voluntatem iudicis, siue curia intentionem, alias sententia est nulla.
- 9 Sententia parte instante proferri debet, alias nulla fallit tamen.
- 10 Libellus, et si in summarij non requiratur, requiritur tamen aliqualis petitio, limitatur tamen.
- 11 Iuramentum calumnia tacite remitti potest, in pressè autem, nullatenus.
- 12 Iuramentum calumniae est de iure Diuino.
- 13 Iurare de calumnia quando qui cogi non possit.
- 14 Iuramentum calumniae in quacunque partibus dicij potest.
- 15 Procurator in animam propriam de calumnia iurare tenetur, & quando specialiter habet mandatum, in animam domini, alias minimè.
- 16 Iuramentum calumniae petitum, est de substantia iudicij, & propter illud non praestitum, iudicium redderetur nullum.

SED quales erunt dilationes, ac futura erit in causis terminorum obseruatio ex-style facili

eri Palatijs satis traditur eo libello, qui præ manibus notariorum titulus inscribitur, causa sit beneficialis, vel alias summaria, seu prophana, vel alias ordinaria. Verum quicquid sit, id omnem ad frugorem instructionem tuam repetam hic sub compendio. In causis igitur vel de iure, vel ex Principis rescripto summarij, Aegid. trudit conclu. 27. de iudi. & dila. Tres tantum esse terminos siue dilationes, quasi de substantia ipsius iudicij obseruandos, nempe Ad ponendum, ad Articulandum, & Producendum omnia. Verum* hodiè quatuor erunt, & nostra & a tertio addidit quartum, a nempe ad Dicendum contra producta. Quatuor igitur erunt termini de substantia siue termino ad sententiā, b qui* in causa non alias inter dilationes computantur, tanquam necessarius pro vocatione partis ad sententiā, c. i. de cau. poss. & proprie. l. de unoquoque, ff. de re iudi. idque c etiam si esset Principis sententia clemen. pastoralis de re iud. Abb. in ca. venerabilem de electio. col. 3. d Hi quatuor termini si omitterentur, sententia esset nulla, secūs verò si alij, quos tamen cautius erit obseruasse, utpote ad libellandum, ad declarandum, & iurandum de calumnia, omissi tamen non vitia. bunt processum, nec terminus ad libellandum, e quia in summarij sine libello proceditur, d. clemen. sapè, de verb. significatio. nec alius ad declarandum, quia non est de substantia, sed contingens tantum, ut infra dicemus. Non denique ultimus ad iurandum de calumnia, quia similiter contingens est; f et si* pars non petat, poterit hoc iuramentum omitti, ca. i. de iura. calum. in vi. Sunt autem omnes termini prædicti in prima in-

ma instantia longiores, & in succedaneis breves, prout infra dicemus, & poterit fusius apud libellum terminorum Rotæ videre.

ANNOTATIONES.

a Nempe ad dicendum.) Et iure quidē optimo. No
* quanti refert, terminum præfigi ad dicendum contra pro
ducta à Bart. docemur ad Reprim. in verb. de piano. vñ
quit, quod tunc ea, quæ in iudicio producantur, in aliis
intelliguntur, quando ad dicendum contra producta ad
serius citatus fuit: & Bartholo inheret Roman. consig.
Et hec opinio pro styllo in Rom. Curia seruatur, ut Gom.
tradit in reg. de annali poss. quæstio. 4. versicul. quicquid
& declarant Aegid. de cis. 28. Terminii. Rota decis. 10.
decis. 93. iudex. in no. & late Felin. in cap. in nomine Domini.
num. 31. de test. & Vant. de null. sent. ex def. cit. nu. 55. De
xii que * Dec. in d. c. in nomine Domini, num. 34. commu
nem esse opinionem, quod in admissione articulorum pati
Com. op. teri debeat, quicquid è regione dixerit Abb. qui in produc
tione tantum partem citari debere arbitratus est. Nicola
Anton. Grauatus.

b Qui in causa.) Necessariò * citationem ad seru
tiam fieri debere, clias eam nullius esse momenti, Prodi
runt Rota decis. 342. retento in no. Capic. decis. 1. num. 3.
Felin. in cap. consuluit, numero 16. de offi. deleg. vñ de
num. 13. & Vant. in loco proximè citato num. 56. & si
semper perpetuum nō sit, ut ex Capicio, quo supra habent
Regulariter enim utraque parte presente sententia pro
renda est, vel altera in alterius tamen citate contumaciam
de unoquoque, vñ Docto. ff. de re iudi. adeò, quod Bald. di
xit in l. prima, colum. 5. versic. prædicta, & versic. que
cum fuit. C. de his, quæ pñ. nom. Sententiam prolatam
ut aque parte absente nullam esse, etiam si in principio part
adfuissent, si tamen, ante quam tota legatur, adfuerint, quan
ues hoc cum temperamento intelligendum erit, nisi iades

ex officio procederet, nam tunc, utraque absente parte, sententiam ferre potest, sic, apud gloss scriptum legimus in c. cupientes, s. quod si per 20. de elect. in 6. & Angel. in 1. si quis liber, ff. de peti. hæred. Et usque eo citatio ad sententiam necessaria est, quod si in absentis favorem (non tamen citati) ea proferatur, ipso iure non valeret. Ies qui & alios aduocati in 1. furioso, numero 3. ff. de re iudic. ubi hanc opinionem communem esse affirmat, atque etiam in 1. ne quicquam, s. ubi decretum uum. 48. ff. de offi. procons. Quod ferme procedit nedum in diffinitiva, sed in interloquato. via sententia, dummodo præiudicialis sit, ut idem Ies. scriptum reliquit, dicens inter interpres receptiorem esse sententiam in d. s. ubi decretum, numero 23. Quam tamen egredi limitat, nisi partes in ipsis sententiæ prolatione adf. sent, tunc etenim ipsis invitatis, alia alioque citatione, proferri sententia potest, & haec est communis scribentium conclusio, et si nonnulli ab ea desciscant, veluti Ias. est testis præcato loco, numero 36 quam ampliatur Capic. decis. 1. numero 37. pro cuius quidem communis opin. robore confert, & altera communibus suffragijs recepta opinio per Felinum relata in capit. 1. numero 19. de iudic. ubi præsens in iudicio libellum recipere cogitur, & si ad hunc effectum citatus fuerit minimè, verum ad respondendum, nisi prius fuerit instruitus, non compellitur. Quæ* quidem citatio ad sententiam, peremptorium, vel equipollens, ut puta comminationem continere debet, aliter nullam esse sententiam probat text. in 1. ad peremptoriam, ff. de iudic. ubi Docto.

& traditur per Specul. titul. de citat. s. viso versicul. quid si lata. And. Isr. in constitut. reg. Neap. incip. In ciuilibus ubi etiam afficit. & Dec. post Abb. in dicto cap. consuluit, numero 12. quod sanè locum habere intelligas in causis ordinarijs. secus verò in summarij, in quibus peremptorij salemittas hanc quam requiritur. Clemen. sepè, ubi omnes, in ver. peremptorie, de verberum significatio. Afficit. confit.

Com. op.

const. Neap. Inconsutilem, colum pen. Mathefil. singulis
 Dec. eo quem citauimus loco. Ad ipse crediderim, (sua
 cœlum non esset posse nere) quod in ordinariis eiam pro-
 ptioribus in citatione ad sententiam necessario non requi-
 et illud est in causa, quod me mouet. Nam + postlata
 testationem termini omnes sunt peremptorij, per Romen-
 cione 245, licet in causa in no. Felin. in cap. consulatu
 offi deleg præsertim quando à lege, vel statuto illi pre-
 tur, tunc enim licet nihil dicatur, tamen peremptorij
 intelliguntur, ut Gomes, prædidit in regu. de annali, quatuor
 72. numero 2. & Alfon. Socius ad stipulatum super 3413.
 Innocentij 8. columna finali, ergo si in citatione peremp-
 torium omittatur, illud subintelligitur. Vnde non ab eius
 prævaluti in Romana Curia, peremptoriam in citatione
 non apponi. vii V ant. ait de null. sent. ex def. citat. nam
 eentesimo quarto, & meminit quoque Vestr. præcedens
 bri capite secundo finem versus, ubi in beneficialibus
 remptorium à lege, in profanis ex Romana Curia style
 intelligi dicit. Ex his liquet, citationem ad sententiam
 necessariam, nisi vsu aliter receptum esset, veluti in
 illo consilio Neapolitano toto orbe celeberrimo, ubi talis
 mutatur citatio, sed illa nemperatione, de qua apud affil.
 eiusdem consilij sententiarum doctissimum scriptorem
 biliissimumque compilatorem, decisione 283. numero secu-
 to Maran in praxi, in sexta part. versicu. citatio. numero
 cimo. In Romana tamen Curia ne quaquam Parens
 ris consuliissimi talem citationem missam facere arbitrii
 sunt, nisi in postremis audiendis cum ferie generales spe-
 instant, Rota decis. 755. Sciendum est, quod in vacatione
 antiqu. & V ant. quo supra loco Quam quidem citationem
 facere oportet ad sententiam, & non ad audiendam iudic-
 voluntatem, ut Felinus & Decius admonent in disti-
 pio. consuluit ille numero decimo sexto, hic vero decime
 tertio, & Maran. ubi supra numero 70. aliter si fieri, en-
 valere sententiam ab Rota docemur decisio. 342. Revenit
 in no. Capic. dict. decisione prima, atque Compilatore illi
 Form. term. pag 61. col. secunda Sed illud iam postremo
 eo negligendum non erit. Quod * sententia ipsa instant

More
 Bart.
 Boque
 Noc.
 dem
 tation
 ta, ser
 t. cup
 quan
 tur,
 profe
 vna.
 E
 10 sc
 disse
 verb
 B
 minis
 C
 petu
 solo
 gida
 Ale
 Mar
 Lim
 sera
 de e
 ptio
 tac
 cor
 ra.
 nu
 der
 de
 diu
 me

Nore, aut reo proferri debet, nullum alias robur haberet, & Bart. Ang. Imol. & plerique omnes autumant in d. l. de v. quoque, idemque Bart. & alij in l. vna, c. ut qua def. ad hoc. & eleganter Ias. tradit in l. properandum, s. eis qui dem numero 5. c. de iudi. vbi ad hoc quasi uor subneclit limitaciones, inter quas, quod Pontifex caussa ad ipsum deuoluta, sententiam absque partium requisitione ferre potest, per t. cupientes, s. ceterum, vbi Ioan. And. de elect. in 6. Itemq. quando ambe partes adsunt. & sententia pro actore proferatur, nam tunc sufficit illa generalis petitio in libello facta, pro se, scilicet sententiam ferri, ut Bald. & Paul. Cast. in d. l. vna. Nicol. Anton. Grana.

Etiamsi.) Huc accedunt, que à Maran, citato loco n. 10. scribuntur, & à Georg. Nat. qui cumulatissimè rem e- differit in clemen. s. p. s. & quia, col. 2. 3. cum sequen. de verbis, sig.

Hi quatuor.) Vide, que in sequenti capite adnotauimus.

Quia in summarij.) Requiritur * tamen aliqualis petitio, quæ facti narrationem comprehendat, quam etiam solo verbo fieri posse, ac demum per notarium in actis redigi, declarant Lanfr. in alleg. clemen. s. p. in ver. libellus, Alexand. consil. 50. libro 2. Corn. consilio 62. libro 1. & laic Maran in praxi in 4. part. 9. distinct. num. 12. cum sequen. Limita tamen, nisi à reo petetur, ut libellus in scriptis of feratur, veluti Ant. Trem. ait, in add. ad praxim Banac. tie. de excep. imp. exeq. numero 17. vbi hanc opinionem recet. piorem affirmat. Nicol. Anto. Grauatus.

Etiamsi pars.) Iuramentum * Calumnia si non petatur, tacitè remissum esse censetur, Host. in Summarij. de lice Com. opt. conc. num. 3. & processus dein agitatus valebit, ca. 1. de in- tra. cal. in 6. Bar. & Bald. in l. fin. eod titu. ceterum expre- nullatenus remitti potest, alia processus ipso iure nullus red. deretur, l. 2. s. sed vereatur, vbi Bart. & Bald. & reliqui c. de iur. cal. Est tamen hoc iuramentum de iure naturali & diuino, ut Ioan Bapt. Peru ait, in tract. de Arbit. ca. 10. nu- mero similiter 10. & habetur. Exod. 6. 22. & in ca. eis Christi

c

d

e

10

f

11

g

12

h

13

i

14

j

15

k

16

l

17

m

18

13 *stus, de iure iuri. Verum si aduersarius perfectus im-
bauerit intentionem, de calumnia iurare obstringi non
quam potest, ut est Bald. egregium dictum in ca. 2. de
ba. quod Ias. veluti singulare admodum commendat, in
admonendi, num. 81. in posteriore lectura, ff. de iureis. Et
si in iuriis contestatione hoc iuramentum minime praesum-
fuerit, in quacunque parte iudicij illud peti posse ea loci 1.
declarat, per c. 2. de iuramen. cal. in 6. etiam post conclu-
sionem in causa, ut Bald. affirmat in l. 1. in fin. C. de iuri-
calum. cui Maras. ad stipulatur in praxi. in 6. par. in prima
aetatu nu. 3. verum gloss. vlt. in fin. in cap. ex literis. de iuri-
iur. oppositum voluit. scilicet post conclusionem nequequam
hoc calumniae iurandum prestatari posse, & haec glossa ap-
picio communiter a Doctoribus recipitur, teste Cur. indist.*

14 *admonendi, numero 75. Verum de illo Bald. dicto in causa
c. 2. Iason in l. iurandum & ad pecunias, §. qui iurandum, in 1. not. cod. titul. non nihil dubitare videtur, nequa-
& Catal. Cor. in memor. in verb. iuramentum calumniae,
quod tamen plurimum conducunt dicta per Abb. & Felic.
in dicto cap. 2. Et sic erit limitatio ad dict. ca. 2. de iuramen-
cal. in 6. vbi iurandum hoc si prestatum non fuerit, quo-
docunque a iudice deferri posse sancitur, quod tamen, re-
do diximus, ante conclusionem prestatari posse intelligi.*

15 *Procurator autem haec in re, nomine proprio, atq. in iuri-
animam de calumnia iurare tenetur, verum si speciale a de-
mino habebit mandatum, in animam domini iurabit, illi
alsique speciali minime posset, ut communis Barto, caro-
rumque est conclusio in d. l. 2. §. vlt. & tradit Specul. vol.
titu. §. restat. Ceterum, quid in huiusmodi iuramento Re-
mana Curia obseruet, videbis suprad ab authore notatum, li-
4. cap. pen. in fin. & in seq. etiam lib. cap. pen. in ver. qual-
iter materiae. Et hoc calumniae iuramentum quotiescumque
a parte petatur, est de substantia iudicij, usq; eod si illud non
prestat, in quibuscumq; causis etiam summarij iudicij*

non valebit d.c.l. & Rot. decis. 660. dic quod si. & 644.
no. quod si, in antiqu. & est communis opinio, vt ex V ant.
babetur de null. sent. ex def. proces num. 29. vbi etiam post
Rot per Fastol. caus. 26. dub. 50. notandum esse admonet,
quod ad iurandum de calumnia non est quis compellendus,
antequam exemplum actorum (si modo id petitum fuerit)
illi non fuerit decretum atque exhibitum. Nicola. Antonius
Granatius.

Com. op̄i.

**Determinorum obſeruatione in cauſa beneficiali
in quauis eius instantia.**

C A P. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Termini octo sunt, qui in cauſa beneficiali obſeruantur, & num. 2.
- 2 Terminus, ad producendum omnia, an loco conclusionis habeatur.
- 3 Stylus fori, in quo cauſe ventialuntur, & non curia delegantis obſeruandus est.
- 4 Stylo Romane Curia adhærere debemus.
- 5 Sententia contra stylum lata, est nulla.

Ad dicendum contra commissionem.

Ad libellandum,

Ad declarandum,

Ad iurandum de calumnia.

} Singuli ad primā.

Ad articulandum,

Ad duodecimam.

Ad dicēdū cōtra articulos,

Ad producendum omnia.

} Singuli ad secundā

Ad dicēdū cōtra producta.

Eodēq; ordine seruari debēt vnuſ post alterū,
prout suprā descripsi, p̄ter terminos ad decla-
randū & iuramentū de calumnia, quos vt iunge-
rem cum alijs, qui tēpus ad primam desiderant,

extra

extra ordinem notaui, post alios omnes serui
solent.

In secunda instantia omnes termini prædicti
seruantur ad primam diem, excepto termino
articulandum, qui seruatur ad octauam.

In tertia instantia ijdem termini omnes se-
rvantur ad primam, excepto termino ad articu-
landum, qui seruatur ad sextam.

ANNOTATIONES.

Ad articulandum.) De terminorum obserua-
tione in causa beneficiali aut spirituali, V. ant. legas de iud. sent.
ex def. proces numero 57. cum sequentibus, & eò locis num-
ero 59 quatuor habes ex omnibus substantiales termini-
se. Ad articulandum scilicet, Ad dicendum circa articulo
Ad producendum omnia. Et dicendum contra producendum
si omittierentur, eorum vel ordo inuenieretur, processum
valeret. Rot. decisione tricesima tertia, & decimog-
i in no. Cassad. decis. secunda, de iudic & V. ant. vbi
qui & alias citat auctoritates. Reliquos vero terminos
seruare, cautius erit, licet, si dimittantur, nequam pro-
cessus nullus redderetur, teste Cassad. decis. 8. numero 8
rescript. quam quidem terminorum obseruatione in latere
iam pertractatam videbis apud Form. vari. commiss. fol. 6
colum. 3 & pag. 17. colum. 4. atque etiam Form. termini
2 colum prima, tum quoque apud Form. adiut. circa pro-
capit. 22 & 34. Mil. in verb. termini. & Ant. Mar. pag.
in suis additamentis ad decis. Rot. 2. de rescr. vbi ad
usque affatim rem hanc explicat, ibique numero 8. te-
lum reliquit, quod termini ad respondendum libello, & licet
contestandum, & dicendum contra declaraciones, atque
ad dicendum contra appellationem obsoleuerunt, iam
cesserunt ab aula, qua de re etiam non nihil apud Card. in
clemen. 1. & in 2. opp. de excep. vbi + an terminus ad pro-
cendum omnia loco conclusionis habeatur. Sed hoc non
non prætermittam, quod in concernentibus processum sy-
bus fori, in quo causa ventilantur, non autem tertia de-
finitio

legantis seruandus est, ut Aegid. ait decis. 78. super appellatione & decis. 82. si Papa. Fori enim consuetudo seruanda est, l. 3. in fin. ff. de testam. Specu. titu. de sent. 9. qualiter, column. prima. Dec. const. 402. & 655. Bertran. const. 377. numero septimo, libro primo, & iterum const. 24. num. quarto, libro secundo & rursus consilio 214. numero 7. libro 3. Mars. sing. 118. stylus. Cassan. const. 67. numero 57. Afflict. decis. 79. numero 4. Cass. ad. decis. 7. numero 4. de rescript. Rethus Curt. in crast. de consue. nu. 759. usque ad 768. & Nic. Euerar. in locis legal. loco. 19. & est communis opinio, ut **Com. op. i.**

ex predictis patet, & per Docto. in cap. quod clericis, de foro competen. Felinus in cap. causa loci, de rescript. & Afflict. in preludijs Const. reg. Neap. in questio. 9. columnae secunda, & usque adeò curiae stylus seruandus, ut si sententia contra contra stylum proferatur, nullius sit roboris & momenti, & in anthen. iubemus, C. de iudic. Guid. Pap. decis. 292. Cassan. in consuet. Burg. in proœm. numero 17. quodque de stylo diximus, intelligas de antiquo, atque usque recepto, non autem vario, per ea, quæ scribunt Felin. in cap. Rodulphus, §. ceterum, column. secunda, de rescript. Cur. in l. more. ff. de iuris. ict. omn. iud. & Ioan. Neuiz. in sua syl. nup. libro tertio tit. est nuben. alias monitoriae, numero 32. Ceterum * ecclesiasticos presertim iudices admonitos esse velim, ut Romane Curiae stylum omnibus nervis sequantur, quæ ailiarum ecclesiasticarum mater est, ut legitur in cap. fin. de for. compe. Hinc pulchre Card. prodidit, in clemen. quamuis, in princ. de appellat. quod Rom. Curiae indicandi stylum inferiores ecclesiæ seruare tenentur, & Card. sententiae initiantur Barb. in c. ex literis, colum. 9. ver. 4. probat. de const. & Gomes. in proœm. reg. Cancell. quest. 2. circa medium. Nicol. Anto. Grauatus.

De terminorum obseruatione in causa prophana,
& in quauis eius instantia.

SUMMARIUM.

1. Terminii in causa prophana, qui obseruantur, cem sunt.
2. Reus citatus si differat litem contestari, quando procedatur.
3. Beneficialis causa siue ecclesiastica, quando seatur veluti profana, adeo, quod instar prophanarum procedere, necesse sit.
4. Dilatones, quae in beneficialibus dantur, sunt communes, actori, s. & reo, secus verumque profanis.
5. Dilatio concessa vni parti, prodest alteri.
6. Dilationi concessa, an quis renunciare posse praeiudicium alterius partis.
7. Dilatio intelligitur continua, & dies fieri currunt.
8. Dilatio probatoria, est peremptoria, & vni.
9. Dilatio secunda ex causa conceditur.
10. Dilatio facilium prorogatur, quam de non concedatur.
11. Dilationis prorogatio debet fieri durante priuilegione, non autem elapsa.

Quod si causa sit prophana, & de iure. bemos modum procedendi in l. prolatum cum nota, per gloss. Bartol. & alios, C. de sentent. & interloquu. omn. iudi. & ac etiam ex stylo sacri Palatij obseruatio terminorum difformis est secundum instantias, & in prima sunt longiores, in sequioribus autem breviores, ex emplo beneficialium causarum, de quarum dilatio-

nibus

ibus proximè loquuti fuimus.

Sunt * autem in profanis causis, & in prima
instantia termini decem, quorum vltimus vide-
licet ad declarandum contingens est, alij verò
quasi de substantia iudicij, nempe.

Ad dicendū contra cōmissionem, } Ad primam
Ad libellandum, } Ad octauā,
Ad respondendum Libello, }
Ad contestandum litem, } Singuli ad primā.
Ad iurandum de calunnia.

^b Quòd * si citatus differat litem contestari, ^b
compellemus ipsum, & seruatis quatuor termi-
nis, Ad contestandum litem, primo simpliciter,
secundo ad primam diem, tertio etiam ad pri-
mam, addita tamen poena, scilicet excommuni-
cationis, & vltimus etiam ad primam, sed addi-
ta clausula, alias ad videndum se declarari, ob-
tinemus eum declarari, liteque contestata pro-
sequemur, ut infrā.

Ad articulandum, ad decimam quintam.

Ad dicendum contra articulos,
Ad producendum omnia Singuli ad secundā.
Ad dicendum contra producta

Ad declarandū & iurandum de calunnia, Ad
primam.

Ad dicendum contra declarationes ad primā,
si dentur facto & in scriptis, alioquin si verbo
tantū, non seruatur, & videtur potius terminus
contingens, quam de substantia.

In secunda instantia seruantur omnes ijdem
termini, excepto illo ad respondendum libello,
& litem contestandum, quo omisso, reliqui ser-
uari solent singuli ad primam, excepto ter-
mino ad articulandum, qui seruatur ad octa-
nam,

uam. Et terminus ad dicendum contra declaraciones similiter est contingens, ut proximè dñi.

In tertia instantia ijdem termini seruant ad primam, excepto termino ad articulandos qui seruantur ad sextam.

3 Quod* si causa sit de pensione, vel alias super fructibus, aliove membro beneficij, seu eius possessione, vel denique etiam super beneficio ecclastico, ad quod tamen ageretur, tanquam ad unum, omni casu censetur prophana, & prout in prophanis termini substantiales servari solent, & litis contestatio desiderabitur, Aegid. conclu. 617. si agit de lit. contestat.

Nec mirum tibi videbitur, quod de beneficio ecclastico, tanquam de re prophana agi possit quia ubi beneficium pretenditur unum, prout loco habetur, Rota d. decis. 369. no. quod vel beneficium de unione & articulatum in antiquo etiam quoad processum, & terminorum obsecrationem Aegid. dict. conclu. 617. quod extendit Aegid. etiam ad casum, ubi reus, contra quem ageretur, ad beneficium tanquam unum exciperet illud, tanquam ecclasticum beneficium iure sui tituli, & ex collatione apostolica, vel alia ad eum spectare, idque ea ratione, quod aliquid noscendum iudicium attendimus actionem per actorem intentatam, & secundum eam mitigatur illud Aegi. ibidem. Quamobrem si ex diuerso actor ageret, tanquam ad beneficium ecclasticum iure sui tituli, reus verò de unione eiusdem beneficij exciperet, secus dicerem, causam scilicet non prophanam, sed beneficialē, & prout in beneficiali procedendum esset, arguendo à ratione Aegi. ibidem.

Ex diuerso nonnunquam etiam in prophana causa extra ordinem agimus, & prout in beneficialibus terminos seruantur. Si modò auctor causa hunc summarium processum litigatori velit concedere, quem absque alio specia li ad hoc rescripto ex indulto extrauagantis Innoc. 6. de facultate. Audi. Rotæ de aliorum tamen coauditorum consilio dare potest, idq; duobus tantum casibus, nempe, vbi viduarum & pupillorum cœla, vñque ad quamcunque summam ageretur, quod tamen restringerem, vbi pro eo rum parte processus fieret, ne id, quod fauore introductum est, operaretur odium aduersus iuris regulas. Amplius, vt inter alias quasculqua personas vbi tamen ageretur de summa, vel re valorem quingentorum non excedentibus: esseque (vt opinor) utroque casu iudicis interloquutio necessaria.

Differunt: autem termini seu dilationes, quæ in beneficialibus dantur & seruantur ab his, quæ in prophanis, alia etiam ratione, & quod in causa beneficiali communes sint, actori scilicet & reo, secus in prophana, in qua iuris ordo seruantur, secundum quem dilationes prius dantur actori, & exinde reo, cui probandi onus non incombuit, nisi postquam actor suam probasset intentionem, ad text. in I. si quis, C. de exceptio. Rotæ decisi. 166. not. de dilat. in antiquo.

ANNOTATIONES.

Acetiam.) Huc spectant, que Vant. & Form. compilatores proximè præcitatib; ibidem notant.

Quod si citatus.) Compilatorem Form. aduoc. legat. in 2. tract. cap. 4.

R 3

Ad

a

b

e Ad quod tamen.) Vide supra, quod in huic libri
mum caput sub litera A. addidimus.

d Quod in causa.) Adeo quod si uniparti dilatio
tur, prodest alteri, l. petendae, vbi Bald. C. de temp. in leg.
restitut. Felin. in cap. prudentiam column. 1. de mut. pet. &
Alexand. in authen. iubemus. in princ. C. de iudi. vbi limi
tat. nisi aliter dilatione ut inoluerit.

6 Ceterum pro
riuate istius limitat Gomes. legas in regu. de trien. possi-
sion. 22. vers. Queritur modò, & Docto. in dict. l. peten-
dæ. Bald. & alios in l. post quam, C. de part. Nam alterca-
nes sunt inter interpres, an quis dilationi in præiudicione
aduersarij renunciare possit. Qna de re Tiraquell. consi-
las de utroque retra. § 36. ad fin. titul. numero 27. opinio-
nes conciliantem, scilicet, ut dilationi in aduersarij dam-
num quipiam renunciare non valeat, quotiescumque illam

Com. op. i.

iure communi meruit, secus verò, si speciali per beneficium
restitut. in integr. Verum prædictam opinionem quod con-
muni sit dilatio, usque adeo, ut in aduersarij præiudicione
renunciari non possit. crebriore calculo approbatam se-
Ias. testatur in l. numer. 54. ff. de adopt. De quo etiam vi-
deas Andr. Iser. & Affl. in const. reg. Neap. obscenit.
tem, numero 14. vbi intelligunt dilationem illam iure spe-
ciali, id est, beneficio restitutionis in integrum concessam.
renunciari in præiudicione non posse, e: si in hoc varietate
inter Docto. in d. l. petendae, ut per Tiraq. vbi supra, limi-
tamen communem op. nisi re integra dilationi renun-
ciatum fuisset, ita Lanfr. in rep. cap. quonian contra, in verb.

7 dilationes, numero 8. de probat. Quæ tamen dilatio
continua regulariter intelligitur, feriatique etiam dicitur
runt, l. siue pars, in fin. C. de dilat. Bald. & reliqui in l. C.
de fer. & Franc. Marc. q. Delph. 35. Sed hoc tamen cum
temperamento intelligas, nisi feriae totam dilationem, vel
ipsius maiorem partem absorberent, ut docent. Host. in a-
licet causam, de probat. Bald. in l. si quando, quæstio. 4. C.
de test. & Lanfr. in cap. quonian contra, in verb. dilatio-
nes, column. 2. de probat. Et tamen probatoria dilatio-

nes, column. 2. de probat. Et tamen probatoria dilatio-

ire est peremptoria atque unica, ut semel tantum dari possit. **Com. op̄i.**

Alexand in l. fin. ini not ibique Doktor, communiter, ff defer. Abb ia cap. licet, 4. not. de probat, Felic in ca. pa. storalis, column. 1. de except. Et licet h.e.c sit regula, non nullas tamen admittit limitationes, quas apud Ias. ceteros. que in d.l. si tum etiam & in l. oratione, codem titul. est legere, inter quas est, si in prima dilatatione iuslum extaret impedimentum, noue aut superuenient probationes, tunc secunda dubio procul concedenda erit dilatio, ut ibi, & in l. 1. c. de dilat. vbi Salie. & Abb in capit. primo eod. titul. & in cap. pastoralis, de except. Perperam ergo iudices faciunt, aliqua non praevia cognitio nula, & absque legitima causa dilationem prorogantes, eoque fortius nouam concedentes, ut supra dictæ autoritates conclu-**9**dunt, & traditur in Formularium in princ. column. 2. & pa-
gina 2. col. similiter 2. & iterum pagin. 63. Et quod secundum

Com. op̄i.

dilatio, nisi causa cognita, concedi non valeat, etiam si primam iudex coram auisset, est communis opinio, teste Franc. à Ripa in l. 2. numero 32. ff. de re iudi. Licet tamen facilius (ut non nullis placuit in d.l. fin. praesertim Ange. & Paul. Castr. & ante eos Specul. titul. de dilat. & nunc vi-
deamus, versicul. & sunt haec, iuncto versicul. præ-
cedenti) dilatatio ipsa prorogetur, quam noua præfigatur: eamemperatione, quia eadem censemur, l. sed si ma-
mente, ff. de precar. Arctin. in l. filius à patre, in 3. not. ff. de liber & posthum. & Gomes. vbi supra, qui tamen li-
mitat in odiois haudquam procedere, ex Bald. in l. si ate, & de pact. inter empt. & vend. quibus consonat, quod ab Alexand. scribitur in l. 4. in princ. ff. de damn. infell & si nuncupatim idem Alexand., post Fulg. in dict. l. ultima hoc reprehendat, quoniam iudex absque causa dilatio-
nem probatoriam prorogare non potest, per textum in dict. l. in fin. c. de dilat. Sed esto, quod vera esset opinio, ut
absque causa prorogari queat, at tamen tibi intelligas, ante-
quam prioris dilationis tempus elapsum fuisset, ut Spec. eius-
que con-

10

11

12

que consecratores citato loco declarant, atque Bald. in typis
causis, colum. 2. ibi que Dec. qui multa congerit de officiis
leg. Langfr. in c. cum P. & G. de officiis, deleg. Bald. consil. 34. statuto libro quarto, & Cassan. consilio 4. quis, in h
Et hoc quidem viuaria ratione probatur, cum prorogatio
prioris termini quædam coniunctio. qui si fuerit et ipsius, in
la de in prorogatio stare potest: nam quod nihil est, pro-
rogari non potest, cum non entis nullæ sunt partes, vulg. Iew.
ff. si cer. pet. Idcirco cautela est, ut in dilatione prorogata
protesteris, ne ei consentire videaris, teste Bart. in l. 1. de
relat. Qua stante protestatione, dilatio, nec inde sequentes
bationes valerent, ut Alexan. ait in d. l. ultim. cui Is. al.
stipulatur, & voluit Bald. consil. 33. colum. fin. lib. 5. eis
fortius prædicta in causis summaris locum vendicandi
quibus dilationes (veluti possibile est) abbrevianda sunt.
Clemen. sepe, de verbo, signifi. & traditur per Abb. in q.
cum sit, de appellat. Alexand. & alios in l. 2. ff. de re iust.
Nicol. Anton. Grauatus.

De obseruatione terminorum in causis
nullitatum.

C A P. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Nullitatis in causa, quomodo termini obseruandi sint.
- 2 Nullitatis in libello causa exprimi debent, limitata ut num. 5.
- 3 Terminii in causa attentatorum, qui obseruantur
debeant.
- 4 Terminii in causa diffamacionis, & iactacionis,
qui obseruentur.

VERVM a si agatur* super nullitate ali-
cuius processus vel sententia, alterius in-
actus

actus iudicarij, utiq; multiplex potest esse processus, quia si nullitas ex eisdem actis deprehendi posset, paucioribus & brevioribus. utimur distinctionibus, duabus scilicet ad dicendum contra ultimò producta, similiter ad primam diem, scilicet contra processum, vel alium actum iudicalem, de cuius nullitate dicatur, & exinde ad sententiam procedetur, secus verò, ubi non ex eisdem actis, sed ex alijs exterioribus probationibus veniat ostendenda nullitas, hoc enim casu quasi res maiorem cognitionem desideret, plena terminorum obseruatio necessaria erit, iuxta naturam causæ beneficialis scilicet, vel prophætæ, & iuxta instantiam, in qua tractabitur causa. Rota decis. 340. fuit dubitatum de litis contentia. & de iudi. in not. Quo* casu debet etiam auctor in libello exprimere causam nullitatis, quia prætendit, ad not. per Innoc. in cap. cum, de re iudica. & per Bart. in l. si expressè, de re iudic. Rota decis. 144. nota, quod intentans de libell. obla. & de nullita. in antiq.

A N N O T A T I O N E S.

Verùm si.) Accedant dicta per Rotam, decis. 341. in no. 2
Aegid. decis. 317. in causa, & Vant. de null. sent. ex def. pro-
cu. num. 69. vbi * & de obseruatione terminorum in causa 3
attentatorum quoque videbis, in qua substantiales termini
hancquam obseruantur, cumque de ipsis attentatis doce-
re sat erit, Rota decis. 755. sciendum, in antiq. Formul. ad-
hoc. in prin. ca. 9. Papaz. in addi. ad decis. Rotæ 2. de rescrip.
num. 56. & 57. vbi etiam de obseruatione terminorum in 4
causa nullitatis. Ceterum, * quid in causa differentiationis &
qualificationum obseruandum sit, apud Vant. eò loci, num. 65. le-
ges, & Affict. decis. 268. necnon & Boer. decis. 255. Nico.
Ant. Graua.

Quo

b Quo casu.) Hoc sane * intelligas parte reludantibus
s quamvis in libello causa nullitatis non exprimeretur, plu-
 ret utique, si modò in processu deinde declaretur, ac pro-
 tur, ita Franc. in cap. dilecto quæstione decimatoria, de q-
 pell. Innocen. in cap. cùm Bartolus, in fine de re iudic. & li-
 ta decis. 145. Nota, quod in antiqu. Nicolaus Ansonius Ge-
 uatius.

*De obseruatione terminorum in articulo
 grauaminis.*

C A P. VI.

S V M M A R I V M.

1. *Termini obseruandi in articulo grauaminis.*

2. **Q** Vod a si causa non per appellationem ad-
 finitiua, sed ab interloquitoria, & grau-
 mine sit deuoluta, quia supra diximus per
 solitam clausulam semper in commissionibus
 similium appellationum apponi solitam non
 censeri aduocatum negocium principale, nisi si
 euentum iustificati grauaminis. Ideo processus
 iustificatione, solet fieri processus particularis,
 qui proprias habet ex stylo palatiij dilationes in
 fra notatas.

Ad dicendum contra commissionem,

Ad diceendum contra appellationem,

Ad impugnandum, & iustificandum, Singul-
 ad primam.

Exinde poterit iudex super grauamine pro-
 nunciare, quod si appellans iustificato grauami-
 ne, velit in negocio quoque principali pronun-
 ciari, noua opus erit, iuxta naturam causæ, ter-
 minorum obseruatione, ac iudiciali tela.

ANNO.

ANNOTATIONES.

Quod si.) Addas Compilatorem formul. aduoc. in prin. cap. 24. Nico. Anto. Grauatus.

De obseruatione terminorum in causa, qua quis reus petit absolutoriam ab obseruatione iudicij.

C A P. V I I.

S V M M A R I V M.

Termini qui obseruari debent in causa absolute ab obseruatione iudicij.

Plerunque etiam reus ad iudicium tractus auctore negligente procedere, non valens alias absolutoriam ab impetitis obtinere, instat pro absolutoria ab obseruatione iudicij, quae dari non solet, nisi datis actori quatuor dilationibus, quae substantiales sunt similis iudicij, videlicet.

Ad procedendum prout de iure, primò pro prima dilatione.

Secundò pro secunda.

Tertiò pro tertia, { Singuli ad primam.

Quartò pro quarta, {

Et exinde reo auctore, non alias procedente, ne que prosequente, cœptum iudicium ad similem absolutoriam procedi solet, Rota deci. 10. nu. 12. in ultimis.

Solent tamen practici super hanc telam, & terminorum obseruationē, narrata actoris negligentia, commissionem impetrare, qua solet. Si gnatura rescribere, ut loco istorum terminorum substantialium præfigatur terminus peremptorius

ANNOTATIONES.

- 2 Plerunque etiam.) Formul. aduoc. compilatores
gas, ca. 36. Rota decis. 69. actore non veniente, in not. atq.
Vant. de null. senten. ex defect. process. num. 62. Nicol.
Antonius Grauatus.

**De obseruatione terminorum in articulo compul-
soriæ generalis decernenda.**

C A P. VIII.

S V M M A R I V M.

1 **Termini obseruandi in articulo compulsoriæ gen-
erali.**

- 2 **A**D videndum a decerni * literas compul-
soriales generales in ciuitate, & dicet
Burgenibus. Ad constituendum procura-
tores ad interessendum, alias videndum decern-
processum per affixionem ad valuas Ecclesiæ
ci. Omnia una citatione ad primam.

ANNOTATIONES.

- 3 **Ad videndum.**) Huius compulsoriæ generalis me-
riam pulchrè auctor tractat in libri sequentis cap. 1. in ver-
harum literarum, videbis etiam Form. aduo. ca. 45. &c.
Nico. Ant. Graua.

**Determinorum obseruatione in articulo com-
pulsoriæ speciali.**

C A P. IX.

S V M M A R I V M.

2 **Termini obseruandi in articulo compulsoriæ spe-
ciali.**

- 2 Dilatione pendente iudicis officium conquiescit.
 3 Sententia, quæ pendente dilatione fertur, est nulla.

Quod si pro speciali compulsoria quis^{*} instaret, diffinis erit terminorum obseruatio. Ad dicendum contra commissi-
 onem, si eius vigore petatur, ad primam. Ad vi-
 dendum decerni literas compulsoriales specia-
 les.

Ad concordandum de loco loci, & iudice. Et-
 iam ad statim.

Hi omnes termini solent etiam vna citatio-
 ne, & audientia inculcari, & semper cum decre-
 to competens dilatio dari, ad exequendum eam
 exemplo remissoræ.

Vtique casu compulsoriæ scilicet generalis,
 vel specialis, solet is, contra quem petitur, cita-
 tus comparere, & si generalis petatur, quæ nun-
 quam impediti potest, suos apud acta procura-
 tores constituit, si principalis sit, sin autem pro-
 curator alios loco sui substituet, in loco cōmo-
 rantes ad interessendum exequutioni dictarum
 literarum, & protestabitur nihil fieri, nisi procu-
 ratore dato citato.

Quod si specialis ex aduerso petatur compul-
 soria, tu videbis, si ex alio capite deneganda sit,
 & petenti te oppones, in qua specie plerunque
 enenit, ut res in controversiam eat, & locus fiat
 aduocatis, ea ratione, quod specialis compulso-
 ria (ut supra diximus) annexam habeat dilatio-
 nem ad partes, b qua pendente iudicis officium
 saltet, quod ad causæ decisionem conquiescit ad
 textum, in l. si pars, C. de dilat.

a

b

b

ANNO-

Quod si.) Proximè allegatum locum videbis, vna
generalis compulsořiae, quam ſpecialis formulas & paſ
auctor deſcribit.

Quia pendente.) Ad hoc reſpicit cap. ſignificant
appell. quodque ibi Doctores notant. Et adeò* pendente
latione, iudicis officium conuiſcitur, quòd ſi ea pendente
dicum agitetur, eſt nullum, Bald. in l. ſive pars, C. de cīm.
idemque in l. penultima, columna finali, verſic. conſidera.
de arbit. I. ſon confilio quadrageſimo quarto, libro tertio,
bi,* nulla eſt ſententia, que pendente dilatione feru, quia
dilatio, pendente termino, non currit, idem I. ſon confilio
cimo, libro primo, & latius in l. qui pro tribunali, num
tricesimo ſeptimo, ff. de re iudica. & Vant. de nulli ex
def. iuris, ord. num. 157. Limita tamen, niſi cauſa, ob qua
dilatio confeſſa fuit, ceſſaret, aut iudex eandem reuocet
non utique tunc iudicis officium conuiſceret, vt à ill.
proditum eſt in capit. ſecondo, de dilat. ab Alexand. confilia
tricesimo quarto iu fin. libr ſc. und. & Tiraquell. in ill.
cauſa ceſſ. in prima parte, numero ſeptuageſimo quarto con
ſequen. Finge, iudicem Titio tempus ad comparendum, vel
poſitionibus in ſra tres dies ad respondendum preſiſſe, ill
verò ſtatiſ comparuit, atque reſpondit, tunc certe iudex
non aliter dictorum trium dierum expeſtato termino
ulteriora iure procedere poſteſt, cum dilationis cauſa fieri
ſit. ita Bartol. ceterique tradunt in l. à filia, ſ. alumn. ſ.
ad Trebell. & Aretin. poſt reliquos in l. ſi quis hevet, ſ.
de acquirend. heredi. Roman. confilio quingenteſimo terc
columnia tertia, verſicul. moeſor. Et idem erit, quando iudex
dilationem reuocauit, vt citato loco Aretin. at; quia
tamen reuocare, cauſa defiſcere, poſſe intelligas, vel
Ioannes Andreas atteſtatur in addit. ad Speculat. in titul.
de dilatio. ſ. primo, verſicul. probatoria, cuius aſſeſſat. ſ.
reſimus, ubi ſuprā. Ceteras limitationes apud Iſonem v.
deti

debis in dicta l. qui pro tribunali, in ylta quæstione, quæ regulam negatiuam tradit, quod pendente dilatione nihil à iudice innouandum est, quam deinde plurifariam limitat.
Nicolaus Antonius Grauatus.

De terminorum obseruatione in articulo remissoria decernenda.

C A P. X.

S V M M A R I V M.

Termini obseruandi in articulo remissoria decernenda.

Nonunquam a etiam ex partibus non scripturis tantum, sed etiam testium depositionibus egemus, Pro * quibus in oleuit vs literarum remissoriarum, quibus scilicet iudex testis examen ad iudicem de partibus remittit, pro quibus obtainēdis solet Palatium hos præcipue terminos seruare.

Ad dicendum contra commissionem, si non vigore ionocentianæ bullæ, sed in vim specialis commissionis petatur remissoria, ad primam.

Ad videndum decerni literas remissorias iuxta formam commissionis, si Vigore eiusdem pertinent, alias ad videndum decerni illas in vim ionocentianæ.

Ad concordandum de loco loci & de iudice.

Ad dandum interrogatoria,

Ad videndum includi articulos,

Ad videndum iurare portitorem.

Omnes prædicti termini, excepto termino ad dandum interrogatoria, qui seruatur ad cras, vari poterunt etiam ad statim, si volueris, eosq; ne- dum

dum diuīsim, verūmetiam omnes inculcat
expectabit tamen iudex tanto tempore sicili-
cum, antequam articulos includat, & rorulū
portitori consignet, quantum possit dare in-
rogatoria.

Consuevit tamen sacrum Palatum peti-
remissoriam dilationem quoque concedere, &
probandum in partibus, utpote duorum mem-
brum, & alteri parti, contra quam decernitur, ali-
successiūam semper breuiorem utpote vnu-
mensis, ad effectum ut possit, si voluerit, perio-
nas testium ex aduerso inducendorum reproba-
re, & exceptiones sibi contra personas ipsorum
competentes probare. Prima dicitur proba-
ria, quam solent etiam Patres & breuiorem, &
longiorem, iuxta loci distantiam, concedere
amplius, & dilationes datas prorogare semel
vel pluries ad probantis vel reprobantis intan-
tiam, qua in specie utpote dilationem solet Pa-
latum exemplo legis plurimum tribuere iudiciis
arbitrio. De quibus inferius suo loco dis-
mus.

Quandoque etiam euenit, ut litis vna, vel du-
bus sententijs, antequam tertia feratur senten-
tia, ob non-appellationem, vel non legitimam
prosequutionem in rem transeat iudicatam, &
victor velit ad exequutionem procedere, con-
dantur victo, seu seruantur dilationes infra-
ptæ.

Ad dicendum contra commissionem, quod
tur facultas exequendi.

b Ad docendum de appellatione ac legitimi-
eius prosequutione.

Primo pro prima dilatatione, }
 Secundo pro secunda, } Singuli ad pri-
 Tertio pro tercia. } mam.
 Quarto pro quarta.

Solent tamen practici, ut hanc telam ac terminorum obseruationem euitent, commissiōnem impetrare, qua datur, ut loco omnium super dictorum terminorum præfigatur terminus viecto ad docendum de appellatione, legitimaq; eius prosequitione, quo elapso, ad exequitionem procedatur.

A N N O T A T I O N E S.

Nonnunquam.) Formu. aduoc. videas in prin. ca. 14. a
 num. seq. & iterum cap. 35.

Ad docendum.) Predicti formu. compilatorem legas b
 cap. 40. Nico. Anto. Grauatinus.

De obseruatione terminorum in crimine, vel alio
 facto notorio.

C A P. XI.

S V M M A R I V M.

1 Notorio in facto quomodo procedatur. & num. 3.
 & 4.

2 Notorij in causis ordo est, ordinem non seruare.
 & num. 4.

Plerunque a etiam res* non ordinariā cognitionem desiderat, utpote vbi super notorio crīmine, vel alio facto ageretur, quo *casu iuris ordinem non seruamus, immo illum non seruare est secundum iuris ordinem procedere, extra de iure iur. c. ad nostram. 3. q. Quām obrem extraordinariam vocamus eorum cognitionem, quæ traditur extra de accu. c. qualiter.

T

2. S.

2. §. ad corrigendos & de simo. cap. licet (heli, is princip. Amplius in similibus nullæ recipiuntur probationes, extra de accus. c. euidentiam err de cohab. cleri. & mulier. c. tua. 2. quæst. i. c. 22 nifesta, & c. de manifesta, & cap. scelus, l. ea. dem, C. de accusa. nullum porrigemus libellus neque vlla caussæ cognitio ahibetur, extra 3 fil. presbyt. c. quoniam. Hinc * sacram Palatum omissa omni tela in similibus, his duntaxatur terminis.

Ad dicendum contra commissionem, quæ iudiicii iurisdictionem tribuit, exinde dabit actus articulos suæ intentionis, & citabitur reus ad dicendum contra articulos, quibus tantum promissis absque alia tela, ac terminorum obseruatione ad sententiam procedetur.

ANNOTATIONES.

2 Perunque.) Hac in re Formu. aduoc. sepe citatas 4 gas in princ. ca. 17. & 18. Et nimurum est, si super notoriorum dinaria caussæ cognitio non desideratur, cum * in eo ordinis est, ordinem non seruare. Specu. tit. de expens. §. vltimo fin. Felin. in c. euidentiam, de accus. & c. cum non ab homine de iudi. Paris. cons. 147. lib. 4. latissime Bntr. in repe. 17. de cohab. cleri. & mul. Mars. in praxi. § secunda, nu. 41. cùm seq. & præter prædictos, qualiter ipso in notorio prædicto docent Bal. aut quisquis ille fuerit, in praxi quest. circu ququisitionem, q. 5. Gram. decis. 36. nu. 36. & seq. Carter in his praxis primordio. nu. 41. multis cum alijs Algid. Bosse. quomodo proced. in crim. notorio. & Foller. in praxi. in ita quod est notorius delinquens, per totum, quibus in loci eff tim materiam hanc edifferunt. Nic. Ant. Grauat.

Adnotaciones communes circa terminorum obseruationem.

- 1 *Dilationes in secunda instantia illa dantur, quia in prima.*
- 2 *Citatione si dicatur, compareas hinc ad duodecimam diem, vel in duodecima, non parum refert.*

Diximus suprà terminos seruari aliquos ad primam, vel ad secundam, nonnullos etiam ad sextam, octauam, duodecimam, & decimamquintam. Modò posset quis probabi liter dubitare, quam intelligimus primam, secundam, sextam, octauam, quam denique duodecimam, & decimamquintam, an forte dies iuridicas, vel potius currentes computabimus? & respondi, intelligendum esse de currentibus, ut potest si quis citetur ad duodecimam, intelligimus de duodecima currenti, siquidem iuridica fuerit: a fin autem de prima post duodecimam iuridica inmediatè sequente, & sic de singulis, exceptis tamen dilationibus, quæ communiter eti solent ad secundam, in quibus non computamus dies currentes, sed duas iuridicas experimimus, etiam si plures interponerentur currentes.

Amplius docuimus, quales futuræ sint dilationes in unaquaque instantia cauſarum sacri Palatij. Modò ^{*} addubitabis, quid si in cauſa una, vel plures latæ sint sententiaz in partibus, vel si in curia, extra tamen palatium, utpote coram Auditore Cameræ aliove iudice, & postmodum ad Rotam veniat, quibus vtemur terminis, seu dilationibus? & Palatium seruat, ut seruentur,

prout in prima instantia, iuxta naturam causa.
Rota decis. 20. in no. anno domini de appell. n*il*
tortè coram priore iudice fuissent plenè seruati
quo casu seruandi essent, prout in sequiori
instantia. Rota decis. 477. nota. anno domini de
seruationibus terminorum in cau. appellationis
in antiq.

Addo, quòd lata una absolutoria pro reo, &
duabus condemnatorijs pro auctore, si postmodum
appelletur, & causa committatur, termini ser-
uabuntur, prout in tertia.

In tantum est necessaria præscripta iudicioru-
tela, ac terminorum obseruatio iuxta suos casus
vt consuevit palatiū, vbi minus legitimè &
minutè seruati essent, admittere appellationem
à mala terminorum obseruatione, seu illorum
obmissione. Aegi. decis. 27. de iud. & dil.

Idem dixero etiam, vbi à signatura commissarii
impertraretur, qua dari solet, quod nullis termi-
nis non seruatis, ad expeditionem caussa proce-
datur, vt simili commissione non censeantur par-
tes à torali termino rem obseruatione dispen-
ti. Rota decis. 487. nota, quòd si caussa commis-
titur in antiq. de clausula quòd nullis terminis
seruatis.

Immò quia præmissa à volentibus nimis
properare fieri solent, mos fuit Patrum in hoc
discretè agere, si maximè videant terminos, quos
seruati apparebunt contra minus legitimam per-
sonam retentos & seruatos, & tanto tempore,
quantum caperet ordinaria terminorum obser-
uatio, vel alias sibi sufficere videbitur, reum ex-
pectare. Cassa. deci. 8. de rescript. in si.

A N N O T A T I O N E S.

Sin autem.) *Add. B. r. in l. ex quacunque, col. pen. ff.* 2
Si quis in ius voc. non ier. ibique Doctores, & Abb. in
cap. conquestus, col. pen. de fer. nam discrimin fit, si*
dicatur, compare as duodecimam hinc ad diem, vel in duo-
decima, primò nempe casu, si duodecima feriata erit, citatio
valebit, & prima iuridica sul sequenti comparere, obstringi-
tur, secus verò in secundo. & si differentie rationem cupis,
precitati Doct. illam explicant. accedant his etiam, quæ per
Lanfr. scribuntur in ca. quoniam contra. S. citationes. nu. 14.
& ibi Add. de prob. & per Bald. in praxi. in rubr. de citat.
quest. 9. per totam. Nico. Anto. Grauatus.

Derecitatione terminorum, ac male eorum obser-
uationis, ac torius processus nulliter for-
mat sanatione.

C A P. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Terminorum male obseruatorum reiteratio, ac*
processus sanatio à principe concedi solet.
- 2 *Citationis defectus, etiam per refectionem expen-*
sarum insanabilis reputatur.
- 3 *Mandati defectus insanabilis est, & nu. 14.*
- 4 *Iurisdictionis defectus siue incompetentia, sanari*
non potest, fallit tamen.
- 5 *Iuu nouum in causa superueniens, quando deduci*
possit.
- 6 *Expense quando refici debeant in confirmatione*
siue processus inualidi sanatione.
- 7 *Citatio est de iure naturali, & diuino.*
- 8 *Sententia lata in favorem absentis. non tamen ci-*
tati, est nulla, si in quibusdam casibus.

T 3

9 Pre-

- 9 *Præsens non est citandus.*
- 10 *Citandus omnino est, qui præesse pretendit.*
- 11 *Citatio domi facta, quando valeat, & num. n.*
- 12 *Citatio domi facta, vt valeat, an requiratur
citati notiam deuenisse.*
- 13 *Procurator reuocari potest, etiam si iuratum fu-
rit, illum non reuocari.*
- 14 *Iudicis incompetentia quandocunque opponi-
tur, quæ iudicium reddit nullum.*
- 15 *Exceptio incompetentia iudicis, impedit senten-
tia exequutionem.*

Etsi sacrum Palatum certas habeat in variis quaque cauſarum specie procedendi, & dilationum formulas litigatoribus prescriptas, raro tamen euenit, vt litigatores terminos ipsos, prout supra docuimus, distinctos, & ad suos dies ritè & rectè seruent. Solet enim is, qui in cauſa procedit, terminos non singulos per se, sed ad minus binos simul ac eosdem tantum ad sextam, octauam, vel aliam longiores diem in citatione concessos proxima sequentia audientia obſeruare, ac eadem audientia comparere, & citati contumaciam, non minus, quæ dilationis dies venisset, inculcare. Nonnulli etiam magis properantes, eosdem terminos duabus vel tribus, & quandoque unica duntaxat audientijs, idque etiam non suo, sed præposterato ordine inculcare. Quamquam vſu receperum est in Palatio, vt mala hæc terminorum obſeruatio per illorum reiterationem unicus contextus & audientia seruari possit, idque non nisi Principis indulto & rescripto, quo solet signatura reſcribe

scribere, ut iudex reiteratis etiam vnicis conte-
xtu & audientia omnibus terminis substantiali-
bus præposteriorè, inculcatè, ac etiam defectiuè,
& alias nulliter seruatis, ad expeditionem cau-
sæ procedat.

Instantumque visa fuit Inno. 6. hæc terminorum
reiteratio litigioribus necessaria & concessibili-
bus, vt hanc facultatem admiteat litigatores ad
similem reiterationem terminorum Auditori-
bus sacri palati concesserit, ut per seipso abs-
que alio speciali Principis rescripto, possint li-
tigatores ipsos ad reiterationem terminorum
malè & nulliter seruatorum admittere, quibus
verbis malè & nulliter infertur, vt Cassa. docet
decis. 8. cap. de rescript. in fin. non solum si præ-
posteriorati, vel inculcati fuissent etiam vnicia au-
dientia, quo casu admonet iudicem discretè ita
agere, vt reum tanto tempore postea expectet,
quantum solennis obseruatio caperet, verum et-
iam si per assertum procuratorem, & minus le-
gitimum, ac etiam contra similem personam
seruati fuissent, dummodo in reiteratione sint
principales, vel alias legitimatæ personæ. Addit
quoque eadem verba inferre, vt eadem reitera-
tio sanet etiam, vbi corum obseruatio in alijs de-
ficeret, & esset alias nulla, & præsertim (vt à se-
nioribus accepi) etiam vbi plures essent correi-
tum seruati essent, possent enim contra ambos
in vim huius Innocentianæ bullæ validè reite-
rari, imò quandoque ab eisdem audiai Innocen-
tianam sanare terminorum obseruationem, et
iam si contra quemlibet à iudicio extraneum,
vel forte etiam contra Pasquillum tenti essent.

T 4

idque

idque ea (vt opinor) ratione, quod sacrum pal-
tium duntaxat respiciat, vt tantum temporis
prima citatione fluxum fuerit, quantum soles-
nis terminorum obseruatio caperet, quoquo-
do dilationes datæ & fluxæ sint.

Amplius & alia quoque ratione, quod ha-
litiones & termini suis diebus per actuationem
recipientur in actis, & is, qui à principio ad ca-
sam legitimè citatus est, præsumitur scire ea,
quæ sunt in actis, & consequenter singulas dilia-
tiones præfixas. b Quæ præsumpta notitia suffi-
cient actum, & dilationes, ad quas citatio minus
legitimè præcessit, prout de evolutione citatio-
ne suprà diximus, ad text. in clem. caussam, in
de electio. Roman. cons. 360. & alio. 410. Rot. de
procura. si de mandato. 27 i. in no. Aegid. de præ-
sumpt. qui per se conclus. 364. Nec dicatur hoc
posse procedere in præsente, secus autem viden-
tia in absentia, c quia absens legitimè citatus, & co-
tumax reputatur præsens in sui odium, ad text.

& nota. per Bald. in authen. quia in prouincia. C
vbi de crim. agi. opor. cum simil. adeò enim po-
ratione cuiusque usus sacri palatij insudo, quod
mihi persuadere non possim, quicquam vlti-
ptum esse in palatio, quod ab ipso legis fonte
scateat.

Verum cum bulla Innocentij eam facultatem
Auditoribus sacri palatij in caussis, que in ipso
palatio tractarentur, duntaxat concesserit, me-
ritò apud alios, Roma. Cur. delegatos iudices, a-
pud eosdem etiam auditores, vti tamen cau-
sæ foret alicui ipsorum extra rotam & palatium
comissa, non inseruit, & litigatoribus volentibus
beneficio similis reiterationis terminorum pro-
dedit.

dere speciali Principis rescripto, seu commis-
sione opus est. Solet tamen signatura similes cō-
missiones p̄sim concedere. Nonnulli etiam in
cauſis, quæ in sacro Palatio trādātur, & in qui-
bus innocentiana supplet, eadem non contenti
similes impetrant reiteratorias commissiones,
quas etiam in cauſis in bulla comprehensis, cer-
tis casibus (opinor) necessarias, vt pote si in pro-
phana cauſa, termini prout in beneficialib. ser-
uati essent. Eſſet enim hoc, nedum necessarium.
verū etiam in eadem exprimendus hic deſe-
ctus, aliaſ non ſuffrāgaretur commiſſio. **Cassa.**
decif. 9. de r eſcrip. idem ſi iuxta naturam cauſe,
defectiū tamen ſeruati eſſent, quibusdam de
ſubſtantia omiſſis, quo caſu narranda etiam eſ-
ſet hæc omiſſio, arg. notatorum in d. decif. 9.

Nonnunquam etiam non ſimplicem reitera-
tionem terminorum, ſed ſanatoriā i o. ius pro-
cessus litigatores petunt, vt pote quando parte
abſente processum fuifſer, quo caſe ſollet à Sig-
natura concedi d cum clauſula tamen parte legi
timè citata, idque ea ratione, quod * citationis
defectus etiam per refectionem expenſarū inſa-
nabilis reputetur, ad tex. in clem. paſtora. verſi.
cæterum de re iudi. Staphi. car. 14. verſi poſtre-
mō, niſi forte citatio non fuifſet in totum omiſ-
ſa, ſed defectus eſſet circa illius exequutionē,
ut quia minus legitimē, & non ſeruata forma
eſſet exequuta. Daret enim Signatura hoc caſu
ſanatoriā commiſſionem cum clauſula ta-
men, dummodo ad citati notitiam peruerterit,
ſcui clauſulæ ſatis quidem factum erit, quoquo
modo probetur hæc notitia, dum tamen plena
& certa, ad tex. in clem. cauſam in fi. de electio.

T 5

& not.

d

z

-

e

f

& not. per Roma. consi. 360. Rot. decil. 17. l. in*ma*
si de mandato de procura.

s Eadem * commissio sanatoria totius proced-
s sus nō inseruieret, vbi defectus esset gratione mi-
dati, iuxta tex. i. & c. in nostra, & in l. licet. C. eo
æquè. n. insanabilis reputatur hæc nullitas mas-
h dati, h præsertim vbi defectus mandati à reno-
tione proneniret, quæ in procedentis notitiam
transiuisset, ad c. ex insinuatione de præcū, qui
doquidem plus deficit processus contra pro-
ratorēm reuocatum, quam nunquām constitu-
tum, quod primo casu præter, secundo verò con-
tra voluntatem principalis videatur esse pro-
cessum, ad tex. iuxta gloss. in c. ex parte in fine
rescriptis, adeoque vrget hæc nullitatis species,
vñ minus resectis expēsīs sanaretur, altera enim
pars videns hunc defectum fortè suas omisit de-
fensiones, neque succumbere curauit, sciens pri-
dens simili nullitatis exceptione se futurum el-
se tutum, etiam post sententiam, arg. tex. in l. an
inutilis. ff. de accep. in prin.

i Idem dixero sanatorium inseruire, vbi * de-
4 ffectus in iurisdictione & iudicis competentiā
esset, nisi forte per prorogationem iurisdictionis
tum moueretur, pro qua tacitus consentiūs la-
ris esset, vbi tamen litigatores scirent iudicem
incompetentem esse, ad nota per Barto. in l. ff.
de iudi. & not. in c. ad petitionem in prin. de ac-
cu. & per gloss. in l. vñica verbo inchoare. C. qui
pro sua iurisdictione, secus si ignorassent, tunc
non viderentur partes in iudicem cōsentire, ne-
que eius iurisdictionem prorogare, & nullitas
remaneat, is enim, qui errat, non consentit, im-
monit hīl consensui magis contrarium, quāmer-
rot.

ror. l. si per errorem. fl. de iurisdict. om. iud.

Quandoque etiam evenit, ut quis non reiteratione terminorum neque processus sanatione sed eius potius extensione indigeat. Finge * me diu tecum egisse, & processu iam facto (equidē validē) ius nouum mihi supernenisse, velimque ex eo obtainere, solet tunc *Signatura commissione* concedere, ut iudex ex eisdem actis & processu super hoc nouo iure iustitiā faciat, *Staph. car. 148.* à tergo, immo quia in causa beneficiali censentur litigatores à principio deducere omnē ius, quod competit vel competere potest. *ca. statuimus de electio. in 6.* ista ratione seruauit palatum quod super novo hoc iure quandounque etiam post conclusionem in causa, dum tamen ante sententiam, absq; alia terminorum & prioris processus reiteratione, vel extensione prædictis, si per nouā gratiam de bono iure meo constaret, iudicari possit *Aegid. conclu. 662.* si ex gratia de iud. quo casu alteri tamen parti daret sacram palatum dilationes competentes ad proponendum, & probandum exceptiones, & defensiones, si quæ fortè aduersus hoc ius nouum, & secundam gratiam sibi competenter, etiam ad partes, argumento. *cap. statuimus in fin. &c.* ut circa de electio. in 6. & cap. pastoralis. 2. responso except. *Aegid. dict. conclu. 662.*

Generaliter * verò in causis beneficialibus vsu receptum est, ut similes commissiones sanatoria processus dentur, quandounque etiam ante sententiam sine expensarū refectione, secus aut in prophanis causis, in quibus similes darentur commissões tantum cum clausula refectionis expensis,

pensis, cui solent cauti procuratores additæ
quaæ veniant de iure reficiendæ, nisi forte in-
petrans narraret paupertatem, propter quaæ
locæ præcripæ clausulæ, refectis expen-
daretur alia videlicet reseruatis expensi-
fiae litis, cui n. h. lominus consuevit semper
dem verba addere, videlicet, si quaæ de jure re-
ciendæ veniant, idque ne si viæctus ex aliquo legi
capire posset se tueri ab expensarum refexione,
id sibi minus liceat, propter præscriptas preces
Staph. car. 147. & sequent.

At ubi non sanatoria processus nulliter for-
mati, sed extæsua validi ad ius nouum, lito pen-
dente, si perueniens peteretur commissio, licet
ex succubæcia rei inferretur eum semper ful-
se iniulatum possessorum, & propterea non vide-
retur audiendus, petendo refractionem expensarum,
quibus auctor ante ius nouum, non souendo
vñq. e. tunc bonum ius, videretur reum temer-
e fatigasse, argumento. l. is, qui se obtulit ff. de se
vendic. Admitteretur n. h. lominus reus, tame-
n. si succumbat ad compensationem dictarum
expensarum, quibus usque ad productionem noui
iuris temerè fatigatus fuerit ab auctore arg. me-
to, l. eum, qui temerè, ff. de iudic. cum expensis
quibus reus à productione dicti noui iuris ju-
stè defensioni se offerens, eadem ratione con-
demnaretur, & mntuam temeritatem inuicem
compensarent, arg. l. si ambo, ff. de compensat.
Staph. car. 149.

ANNOTATIONES.

2. Quamobrem.) Huc accedat V. ant. in tract. de val.
quibus modis sent. null. repar. nume. 89.

Q. 2

b

c

d

7

Com. op*i*.

140.310

8

9

Com. op*i*.

140.310

2

adde*si*
forte*in*
ter que
expedi
pensis
empera
iure reh
quo lego
fessione,
as prece,
liter for
, lite pe
sio, litt
per ful
non vidi
expenia
fouendo
n temeri
ff. de re
is, tame
acume
hem non
arg. mea
expensis
uris iniu
one con
inuicem
npenfat.

Quæ præsumpta.) Huc vergit, quod suprà adnota
tum, libro 3. cap. 6. sub litera E.

Quia absens.) eodem fonte manant, quæ citato libro
cap. 2. sub lit. E scripsimus.

Cum clausula.) Non ab re cum hac clausula expedi
tur, cùm * de iure naturali atque diuino citatio sit, quæ o
mitti villo pacto potest, alleg. dic. clem, & l. de unoquoque,
ff. de re iudi. & l. ea quæ, C. quom. & quan. iudi. cap. 2. de
testam. Bal. in l. cùm fratrem, C. de his, quibus ut indig. Sa
ti. consi. 266. libro 2. & est communis docto. sententia in l.
vec quicquam, & vbi decretum, ff. de offic. procons. & tradi
tur per Rot. decis. 364. & 201. in no. Afflict. decis. 245. nu
mero 10. & decis. 307. in fin. & iterum decis. 391. Boer. de
cis. 247. Gram. decis. 65. Franc. Nico. in repe. cap. quoniam
contra, numero 49. de probat. Paris. consi. primo, numero 32
libro primo, & Felin. in capit. cùm olim, numero 12. de re
iudi. vbi de com. op. eti. am testatur. Et usque adeò hoc ve
rum est, ut sententia * in fauorem absentis lata, non tamen
citati, ipso iure sit nulla, ut per Ias. post Alexand. in l. si fu
rioso, numero 3. ff. de re iud. & per eundem Alexand. consi.
14. libro 6. Capit. decis. 9. & Boer. decis. 283. fallit tamen,
ut Alexand. ait, in d. l. furioso, quando in causa sine figura
iudicij procederetur: tunc etenim sententia pro absente non
ciato valeret. Et idem esset in criminalibus, si in fauorem
tamen rei sententia proferatur. Et quod diximus, citatio
nem ipsius iudicij fundamentum esse, sanè intelligas, quando
pars non est præsens, dicto l. de unoquoque, vbi not. & in l.
l. ibique Bart. Bald. & Ang. ff. de in ius voc. Lanfr. in cap.
1. quoniam contra, in ver. citationes, in princip. de proba. Dec.
consil. 449. numero 8. Felin. cap. 1. colum. 7. ver. not. etiam
de iudic. Cass. ad. decis. 2. eod. tit. & Maran. in praxi, in ver.
tit. 10. vbi * quod non sit ne cessè, ut præsens ci
tetur communem esse opinionem affirmat; & Ias. in l. nec
quicquam, & vbi decretum, numero 26. & sic altius eo præ
sente

Qz

sente aliter q; non citato expediri potest, cum presul
uersarij omnem defectum purget, ut prodiderunt Adu-
sil.38.libro primo, Deci:confil. 68. numero quarto, &
pic. decis.1.colum.fin. Ceterum, an saltem à indice de-
qui in causa sit, pars certior reddit debeat, alteratio-
nem scribentes, in d.l.furioso, & in l.nequicquam, §. vii
cretum, & in d.l. de unoquoque, veluti etiam tradit
Soc.conf.29.lib.3.attamen quod nequam requireatur
pars certa fiat. Solidior est opinio. De materia autem, quod
omnino citandus est, qui interesse pretendit, per juris-
tius adducta, & in clem. s. p. de verbis, significa, & ap-
Deus omnipotens, 2. que. 1. & Alexand. confi. 5. lib. 2. illa-
latè per Maria. Soc. in tracta. de cito. art. 7. per totum, id
ponit regu. cum 47. ampliationib. us, & 35. limit. & Nic.
in dict. l. de unoquoque, nume. 8. usque ad 113. qui 60. &
nat limitat. & 12. amplia. Ant. verò Nicel. in concord. 1.
in concord. 52. nu. 224. cum pluribus seq. abundantia-
ris, 115. limit. tradit si tibi satisfactum velis, eos legi, non
& Catel. Cor. in memorial. in verb. citatio. Nicola
Anton. Graatius.

Sed defectus.) Adde Barto. in l.item eorum, §. 1.
ita, ff. quod quisque vniuers. nomi. & I. s. in l. qui quartu-
num. quarto, ff. de leg. 1. nam nullum est, quod praetere-
tionis, aut mandati formam sit, nec etiam valet, ut valde
potest, tex. est in l. 1. §. si quis ita, ff. de verbis, oblig. que-
ita Bar. eo loci intelligit, & in l. si quis pro eo, in termino
bro, ff. de fidei usso, quem ceteri sequuntur, sic, ut formam
seruata, negotium retractetur, non tamen integrum, sed que-
tenus formam excessit, & est communis opinio, veluti
Curtio Iuniore liquet, confi. 79. num. 2. Nic. Ant. Graatius.

Cui clausulæ.) Merito non satisfit, ut auctor ait, pan-
* citatio, que domi sit, non utique valet, nisi illius, qui citi-
dus est, praesentia haberri non possit, c. canstam que de d. 12
contu. Barto. & alij in l. 4. §. quod ait pr. etor. ff. de domi, si

Com. op. i.

ig. 10
f
u

fr. Et si nonnulli ad hanc sententiam non accedant, per tex, in l. scire oportet, ff. de excus. aut. alternatiuē loquentem sci licet ad faciem, vel ad domum. Et in alternatiuis alteram partem esse veram sufficit, regu. in alternatiuis, de reg. iur. in 6. veruntamen prior opinio cōmuni calculo à Doct. recipi tur in dictis capit. cauſsam, & l. 4. §. quod ait. Et ad dict. l. Com. op. scire, respondetur, quod illa est alternatiua ordinis, ut pri- mū in faciē, si citandus reperiri posſit, citetur, alias domi. Ceterū, & illud ambiguū est, quo nam pacto aliquē repe- riri non posse, intelligendum sit, sed hac de re Doctores citati in locis nodū dissoluentes videas. Quam quidem * com- munē opinionem procedere intelligas quando prima citatio domi fieret, sc̄cūs verò, si alias personaliter citatus fuisset, tunc enim citatio domi facta semper etiam ad sententia va- leret, Rota decis. 48. de citat. in no. Sed an * necesse sit, cita- tionem domi factā, (ut citatus ad comparendum obstringa- tur,) ad suā notitiam deuenisse? Alberi. in l. satis. de in ius- vot. censuit, quod sic, cui nonnulli consentiunt, quos refert & sequitur. Affili. in const. reg. Neap. citationis. in l. & 14. no. verū pleriq; omnes id negant necessarium esse, inter quos antisignatus est. Accurs. in l. ex corſerſu, §. vlt. de appell. & versus in l. 1. §. vlt. ff. quando appell. sit. Specu. de citat. §. se- quitur, vers. sed nunquid sufficit. Io. And. in capit. præsumi- tur de reg. i: r. in 6. in mercur. Pau. Caſtr. in dicto §. prætor ait, & ferè vbiq; omnes hoc probat. facileq; hanc opinionem cōmuniū esse extiraq. dignoscere poteris. in tract. de vtro- que retract. §. 9. in gl. 2. nam. 39. & sequē. Nic. Ant. Graua.

Ratione mandati.) Ad hæc accedant, quæ prodita sunt ab Ioanne Anan. confi. 96. atque Ludouico Bolognino in addi. quis multas congerit doctorum auctoritates, & adeo * mandati defectus iudicium reddit nullum, quod eius nullitas sanari non potest. Hinc insanabilem hanc nullitatem appellavit Strophil. in tract. de lit. grat. pagina 145. quem sequitur. Comes. in compend. vtriusque signat. in regul. cancell.

cancell. folio 185. qua de re diffusè loquitur Vant. de ob. sent. & def. in hab. seu mand. Nicol. Anton. Grauat.

d

15

Præsertim.) Mandatum * procuratorum tam diu-
rat, quam diu mandantis voluntas, l. si vero non remu-
dit, & si mandauero, ff. mand. l. vna, §. 1. C. de s. tisla. l. pro-
curator, §. fin. ff. de procur. adeò, quod deinde ex potesta-
re uocatæ defectu, ac si nunquam fuisset procurator, sensim
cap. ex insinuacione, & cap. in nostra, extra eo. ita. Ballin.
l. falsus. colum. prima, C. de furt. & in l. licet, C. de pror.
Boer. decis. 274. numero 6. & gloss. not. in cap. fin. in re-
uocatus. de procur. in 6. quæ voluit etiam procuratorem
uocari posse, quamvis in reuorando quispi. in illum non re-
care promiserit, & si is per iurij reatum incurrit. Quem qui-
dem gloss. ampl. etuntur. Alexand. consil. 18. column. v. l. lib.
2. Felin. in cap. ex parte, in 5. ampliat. de rescript. Dec. v. l.
fil. 475. & Boer. qui plura congerit, decis. 207. vbi num. 1.
loquens de procuratore cum iuramento ad resignandum ho-
nesticum ex causa permutationis constituto, quod posse iu-
ramento non obstante reuocari, communem esse opinionem
affirmat. Nicol. Anton. Grauat.

i

16

Idem dixero.) Iudicium à iudice incompetentem
tatum, totum, ruere, nemo est, qui ambigat, C. si à un-
compe. iudi. per totum, adeò, quod * hec nullitas ex iudic-
defectu, quandocumque opponi potest, etiam si municipio de-
lege caueatur, nullam exceptionem contrasententiam oppo-
sere, ita consulti responderunt. Roman. consil. quadriginta
secundo, & Corne. consil. 144. libro primo, & est communis
opinio, teste Cur. consil. 119. numero 3. Qua de re videas quæ
que Felin. in capit. inter monasterium, de re iudi. & in cap.
ex parte secunda, de offi. delegat. & in rubric. de foro con-
pet. Alexand. consil. 79. in causa & lite in fin. lib. 7. vbi num.
8. & consil. 434. in fin. & rursus consil. 360. & 520. & Pa-
ris. consil. 45. numero 29. libro primo, Gram. consil. 1. num.
194.

Com. op. i.

Com. op. i.

ro 48. quod reperitur post decis. ubi ait, quod* exceptio incompetentiæ exequitionem sententiæ impedit, ibiq; etiam penè infinita ad materiam videbis, & per Fulg. consil. 167. Aret. consi. 75. & Gozad. consil. 72. numero sexto, ubi ampliat procedere, etiam, ubi instrumentum de non opponenda nullitate interuenisset, ut hæc incompetentiæ exceptio opponi quoque valeat. Nic. Anto Graua.

De positionibus, articulis, & compulsione partis ad respondendum singulariter singulis.

C A P. X I I I.

S V M M A R I V M.

- 1 Positiones quare inuenta sint.
- 2 Positiones tam ab actore, quam à reo traduntur.
- 3 Positionum formulæ.
- 4 Positionibus si quis respōdere minimè velit, quid agendum.
- 5 Positionibus respondere quis compellitur, fallit tamen & num. 16.
- 6 Articuli admittuntur, quando controuersia est de impertinentia, cum protestatione, salvo iure impertinentium, &c. & num. 26.
- 7 Positionibus respondere per verbum credo, quare admittatur, ?
- 8 Adiocati clientes ad respondendum positionib. instruere nequaquam debent. fall. & nu. 30.
- 9 Articulorum cōpia datur in Rom. Cur. monito ad illis respondendum, & num. 33.
- 10 Dilatio datur procuratori dubitanti se non esse certum de his, quibus interrogatur, ad suum principalem consulendum.

V

11 Positio-

- 11 Positionibus quis respondere teneatur, principi
lis, vel procurator? 29
- 12 Positiones in quacunq; parte iudicij fieri possunt.
& num. 35. 30
- 13 Positiones quo pacto formandæ sint. 31
- 14 Positionibus respondendum est simpliciter, &
verbum credo, vel non credo. fall. tamen. 32
- 15 Confessio per verbum credo facta in positionibus
dicitur confessio de veritate, & num. 28. 33
- 17 Articuli, siue positiones nō possunt revocari, pof.
quam acceptatae fuerint 34
- 18 Positione criminosa non est respondendum, fal-
tamen. 35
- 19 Positionibus quando, & ex quibus cauissi respon-
dere cogi non possit. 36
- 20 Positio captiosa, que dicatur. 37
- 21 Positiones contrarie admittuntur, et si capi/te
& impertinentes rejiciantur. 38
- 22 Positiones alternatiue admittuntur. 39
- 23 Positio negata, nil neganti prodesse potest, &
restes super ea producti iuuare possunt. 39
- 24 Positio continens partim verum, partim falsum,
an in totum negari possit. 39
- 25 Positiones veras negans, si de mandato comuni-
tur, ad omnia damna tenetur. 39
- 26 Clausula salvo iure impertinentium, &c. quid
importet, an passim articuli cū ista clausula ab-
mittendi sint. 39
- 27 Articuli in dubio, admittendi sunt, quando, y-
trum pertinentes, vel ne, sint, ambigitur. 39
- 28 Verbū credo à parte prolatū, veritatem denotat. 39

29 Adhuc

- 29 Aduocati malum consiliū dantes, ad omnia dama
na tenentur.
- 30 Rusticus, quando ut principalis examinatur, po-
test eius aduocatus adesse.
- 31 Rusticus non excusatur, si peritores consulere po-
tuerit.
- 32 Rusticus sagax non excusatur ob rusticitatem.
- 33 Positionum copia edenda est, fall. tamen.
- 34 Dilatio ad deliberandum dubitanti super posi-
tionibus respondere, an sit concedenda.
- 35 Positiones, an infra terminum probatorium fie-
ri debeant.
- 36 Ariiculi quandocunque ante conclusionē in cau-
sa an recipi possint.
- 37 Terminus ad faciendum omnes defensiones, an
vnico contextu præfigi potest? scilicet ad arti-
culandum, ponendum, producendum, & proban-
dum.
- 38 Dominium qualiter probetur.
- 39 Dominium aliquando per famam probatur.

TErmini sacri Palatij, de quibus suprà lo-
quuti fuimus, sunt dilationes, quæ datur,
vt litigatores interim valeant caussam ne-
cessarijs probationibus instruere. ^a Quamobré
* adiuvantæ sunt positiones, vt per eas ponens
ab onere probandi per aduersarij confessionem
releuetur, c. statuimus de confes. lib. 6. l. eū qui.
ff. de iure iur. Dico * enim ponens, non aut magis
actor, quām reus, quia positiones ab utraque
parte fieri possunt, cap. prout extra de dolo
& contum. capit. vnico de litis contesta. cap. du-
dum, el. 2. circa medium, de electio, Specu. titul.

depositio. §. tertio, numero tertio, versicu. sunt
autem positiones, quibus propterea utimur,
priusquam ad genus alterius probationis deu-
niamus, brevitatis tamen causa non formam
positiones ad partem, sed articulos nostræ in-
tionis, damus tamen, animo, ut priusquam pro-
batio fiat super singulis, diuersa pars interro-
tur, ideo articulantiū mos inoleuit, ut in prin-
cipio articulorum, dicamus,* Positiones, & ar-
ticulos infrascriptos dat, facit & exhibet pro-
rator, & e nomine venerabilis viri Sempronij,
quibus prius & ante omnia singulariter singulis
per partem aduersam medio iuramento per ver-
bum credit, vel non credit responderi, & si nega-
buntur, illas, seu illos ad probandum admitti
petit, & porrectis articulis solet is,* qui pon-
git, monitorium obtainere contra aduersarium,
ut infra triduum debeat medio iuramento si-
gulariter singulis medio iuramento per verbum
credit, vel non credit, respondisse, sub excom-
municationis poena, b & nisi respondeat, non
admittimus, ut sic monitus pro confessio habe-
tur, iuxta c. 2. de confessis in. 6. sed elatio ter-
die proceditur ad poenas in monitorio con-
tas, & excommunicatur, declaratur, & decla-
rus denunciatur, ut excommunicatione tedium
cogatur monitus respondere, qui si excom-
municationem per 10. dies passus fuerit, ad brachij
secularis inuocatione pro cōmissa poena, ac-
iā ad captionē pignorū procederetur, ut moni-
tus metu præmissorum faceret, quod metu ex-
communicationis hactenus facere cessauit; li-
cet nunquam viderim captionem pignorum, ne-
que brachium secularare expectari, Specu. titu. de
positione

b

positionibus, §. 9. v. r. quod tacens.

Quæ* compulso fieri consuevit, etiam si articuli essent obiectui, ut not. Io. Mo. in cap. 2. de cōfess. & seruauit Rota decis. 18. in no. nota quāliter, dēpositio. c idque dum tamen articuli sic obiectui, crimen non continerent, quibus non cogeretur quis respondere, nisi cum tempore-
mento, de quo per Aegidium conclu. 274. super
cri. de confessis. Amplius compelleretur quis
respondere, etiam si suspensum esset petitoriū,
& articuli illud cōcernerent, imò arrestari quis
posset hīc ad hunc effectum, si forte recessurus
esset, donec respondisset, Rota decis. 394. in no. si
suspensio, de cau. poss. & proprie. Idem quoq; si
positiones, & articuli essent impertinentes, Ro-
ta decisio. 640. in antiqu. dic quod stylus, de arti-
cul. & respon. idque, si modò dispositiūe speci-
ficati essent, aliās enim non arctaretur quis re-
spondere, nisi quatenus ipse vellat, Rota decis.
729. in antiqu. not. quod si aliqua caussa de articu-
lis, prout non arctaretur, vbi positio crimen re-
spondentis contineret, vt suprà, & in plerisque
alijs casibus, quos apud Speculator. titul. de po-
sitione. §. sexto legere licebit.

Verūm* vbi de pertinentia articulorum tan-
tum esset in respondendo controuersia, mos iu-
dicatorum inoleuit in palatio, vt tempore istius
compulsionis, non admittatur ista pertinentiæ
vel impertinentiæ discussio, idque, ne in prælu-
dijs iudicatorum ista disputatio lites longius
produceret, sed reseruatur ad tempus admissio-
nis articulorum, Rota d. decis. 640. in antiqu.
Imò eadem fermè ratione introductum est, vt
in ipsa articulorum admissione ista discuss. eui-
tetur,

detur, quod iudices non alias simpliciter admittant articulos, d sed cum protestatione, salvo iure impertinentium, & non admittendorum, quia protestatione præseruatur ius parti, in qua iudicij parte, & præsertim, quando causa in allegationibus iuris reperitur discutienda, præpue, si contra articulos dixit generalia contra in forma solita, quæ est etiam alia practica præferandi exceptiones, ut in qualibet parte iudicij discuti possint, prout inferius suo dicemus loco.

7 Sed * dices, quare practica acquiescit responsioni per verbum credit, cum depositio de credulitate non probet, glo. in l. testium, C. de refibus, Specul. titul. de teste, §. 1. numero 8. versic. item quod depositum de credulitate. Respondeo id. n. procedit in teste, & secus in confessione partis, quæ etsi de credulitate sit, tamen probat, ac de veritate esset, ad not. in cap. ex literis, ex iure iuriuラン. Specul. titul. de positio. §. 6. num. 1. versicu. hoc autem certum est. f. Vbi Spec. declamat contra patronos caussarum, qui a deo inueniuntur habent conscientiam, ut clientibus suis facilè persuadeant, articulis huiusmodi negantur respondendum esse, sub prætextu, quod ille, qui respōdet se non credere, nec præcisè neget, quodque aliud sit nescire, aliud vero non credere, ita Specul. dicit ista, licet in depositione testis diuersum sit, secus tamen in responsione partis. Et alibi etiam dicit, similes patronos instruentes principales ad negatiuè respondendum contra id, quod sciunt, teneri parti ad interesse. eod. titul. de positio. §. tertio, numero octauo, versic. & not. quod aduocatus, & inferius. §. 9. nume. 6. versic.

versi. itē no. quōd aduocatus. Quorum * Patro-
nori facilitatē in hoc improbo, si qui sunt, qui
litigatores suos ad similiter respondendum, vbi
de veritate sunt alias certi, instruant, (prout ple-
resq; noui. Qua in re latissimus est in Rom. Cur.
hoc agendi campus, in qua licet de iure non de-
beant litigatores in respondendo positionib. vt
aduocatorum consilio, ex quo interrogatus de-
bet esse certus de facto suo, c. ab excommunica-
tio. extra de rescript. I. quisquis, C. de rescind.
vend. g. in dō arcendas sit aduocatus à responden-
tis præsentia, ne verbo, vel nutu respondentem
instruat, Spec. tit. de positio. S. tertio, ver. non e-
nim debet pars eum sequent. Inoleuit * tamen
præctica, vt monito ad respondendum articulo-
rum copia detur, ad effectum, vt instructus illis
respondere valeat, quæ præctica potuit dupli-
catione introduci, vel præ nimia notariorum in
hoc facilitate, quib. non expedit cauſas partiū
confessionibus, sed longioribus probationibus
expediri, ex quibus ipsi prouētus faciunt, vel ve-
rius, quōd ex quo in Romana Curia frequentio-
res sunt forenſium cauſæ, quæ cūm cōmuniter
non per principales metu de meritis instructos,
sed per procuratores plerūq; malè informatos
tractentur, videtur cessare ratio certitudinis fa-
cti, quā in principali vigere suprà diximus, b &
propterea dignū visum fuit maiorib. nostris, vt
copia daretur habenti respondere, qui possit in-
terim, si non principalem, saltim scripturas con-
sulere, & cautius respōdere, quo casu (opinor)
procuratores de veritate facti non sat certos tu-
ta conscientia posse facere similes responsiones
per verbum non credit, saltim prævia petitione

dilatōnis ad consulendum principalem, & non obtenta, quia si nō est certus, non potest que debet aliter respondere, alias enim temē causæ clientis sui præjudicare posset, & anci subire periurij periculum, quod non debet, l. deamus, ff. de in litem iur. & l. Marcellus, §. qu. reum, ff. rerum ammot. glos. c. per tra. & standis etra de iuramen, calum.

i Quæcamen dilatio * ad consulendum principalem procuratori dubitanti, & allegantie non esse certum de his, quibus interrogatur, de negabitur, vbi positio respiceret negotium, ad quod fuit constitutus, c. dilectus, extr. de procur. l. si actor, ff. & l. fin. C. eo. imò isto casu si procurator cessaret respondere, veniret multandus in expensis, quas pro probatione similis facti, cui procurator respondere recusat, fieri continget Specul. tit. de positio. §. 6. nu. 19. versi, quid si procurator dicit dubitare. Si vero positione respicerent aliquem nouum, & emergentem articulū, qui forte præuideri non potuit, nō erit imputandum, si procuratorem non instruxit, arg. c. cæterū in prin. extra de iura, calum. c. frateritatis de testib. clem. pastoralis, de except. quo casu, vel alio, quo iusta quæuis alia causa sub. set, poterit iudex pro eius arbitrio dilatōnem concedere, ad text. in cap. dilectus, de procur. & dict. l. si actor, ff. & l. fin. C. eodem, Specul. tit. de positionibus, d. §. 6. nu. 19. k. At * dices tu, quis tenebitur respondere positionibus, principalis, vel procurator? dic, quid si principalis ad sit, ipse tenebitur, Specul. titu. depositio. §. 8. num. 5. ver. sic. quid si pro illo, idque ea ratione, quid ipse magis sit de veritate certus, l. fin. C. de procurat.

k

ii

c.iuris, extrà de iudic. nec admitteretur procurator ad respondendum, altera parte volére per dominum responderi, l.non solum, ff. de procur. l.proinde, §. 1. ff. ad l. Aquilam, & c. ad hoc alias præsentium, exti à de testibus, quod tamen intelliges, vbi principalis per seipsum non respondis. set, quia factum principalis faceret cessare factū ac etiam mandatum procuratoris, in hoc, licet vbi procurator respondisset, possit nihilominus cogi quoque principalis, vt etiam per seipsum responderer, Specul. titu. de positio. §. 6. num. 18. versicu. in summa notandum, & propterea dicit tex. dominum teneri mittere procuratorem bene de meritis caussæ instructum in dict. cap. in pertractandis extra de iura. calum. & l. 2. §. fin autem, C. de procu. cap. fin. extra de dol. & contum.

Fiunt * autem positiones hinc inde ab vtraque parte, prout cuique probandi onus incumbit. c. prout, extra de dolo & contum. c. vnico de litis contesta. dudum, clemen. 2. circa medium de elec. Spec. ti. de positio. §. 3. num. 3. ver. fiunt autē positiones, amplius factæ admittuntur ad effectum, vt eisdem altera pars respondeat, vt suprà etiam post inchoatas probationes, limò et iam in quacunque parte iudicij, etiam usque ad conclusionem in caussa, & post publicatas attestaciones exemplo instrumentorum, c. cùm dilectus responso. l. extra de fide instrumen. & ratio videtur esse in promptu, quia in instrumentis, & positionibus cessat subornationis timor. Specul. eod. tit. §. 4. num. 5. ver. sed quid si aliqua partiū. m Quod tamen intelliges, dum tamen datus non esset terminus peremptorius ad faciendum om.

12

1

m
nes

V s

nes probationes, post quem non defuerunt, quæ voluerunt etiam positiones non admitti, cum post probationum loco succedant, Specul. eod. titul. §. 2. & in princ. & §. 3. versi. fiunt quoque, & cæt.

13 Sed quis, mihi Pelæc, erit in formandis positionibus, & articulis modus, hunc enim si in foro discere cupis, sero sapies, quod in hac rhetorica potius sit necessaria; & nisi tu bonam habueris legum supelleciliem, difficile erit tibi hoc articulandi munus benè explere. Quamobrem, dubitans Specula. titul. de positio. §. 3. in fin. verbis, ad quem hoc positiones & articulos faciendi munus spectet, responderet consuetudinem interpretationam fuisse, quod aduocatus consuetudinem intelligens, vel suorum temporum, vel iaprouincij, nam in Romana Curia procuratores ab aliquo aduocatorum consilio passim positiones & articulos formant, quod etiam compunctione ratione, quia positiones iustangunt, & omnia, quæ ius tangunt, per aduocatum expeditur, i. aduocati. C. de aduo. diue. iudi. Quamobrem soleo ego, prout nostri plerosque admirari, qui legalem bibliothecam nec legerunt, nec intelligunt, & procreationis munus in Romana Curia exercent, & copiosas quoque clientelas habent, cuius rei alia ratio mihi non succurrit, nisi quod non legibus, sed alijs artibus causantur, & tuetur, sed de his haec tenus. In hoc enim articulandi genere, haec tibi firma regula erit, ut naturam actionis propositæ intuearis, & quælibet incumbant ad fundandam intentionem in moto iudicio, nuptiore, si de dominio agatur, quæ ad eius probationem necessaria sint, i. cum

res, C. de probatio. c. licet extra eod. I. in rem a-
ctio ff. de rei vendicat. quod si publicana egeris,
considerabis in ea, quae fuerint tibi necessaria, I.
i. ff. de public. & sic de ceteris, tum in propheta-
nis, cum etiam in beneficialibus, in quibus,
incumbentia solent communiter esse infrascri-
pta, videlicet existentia, ac qualitas beneficij, per-
tinentia collationis cum possessione conferendi
possessio defuncti, mors in possessione, vel alia
vacatio, scientia collatoris de vacatione, & col-
latio, acceptatio, & habilitas prouisi. fructus be-
neficij, & intrusio rei aduersarij vna cum fru-
ctuum perceptione, & haec tibi satis erunt pro-
monstratione ad alia.

ANNOTATIONES.

Quamobrem. Positiones post quam inuenient & fuerint,
ut ponens ab onere probandi per aduersarij confessionem le-
uamentum habeat, c. statuimus, de confess. in c. & c. de pro-
ba, extra, necessum fuit, quod aduersarij* (habitatumen
prius copia) is iure iurando sufficienter respondeat, & sim-
pliciter per verbum credo, vel non credo, alias iterum re-
spondere cogereatur, veluti Abb. ceterique tradunt in c. 1. de
prob. Bald. in l. vlt. nu. 9. C. de edict. diu. Hadr. toll. & For-
mu. var. commis. folio 12. sub rubr. de posit. fallit tamen in
ea facti specie, cum quis mutuum sibi factum, remotis arbit-
ris restituerit. Nam positionibus cum hoc moderamine re-
spondere poterit scilicet, si mutuasti, restitui, ita Alexan. &
ceteri in l. 1. 6. si stipulanti, ff. de verb. oblig. latè Ioan. Ne-
rix in sylva nupt. in verbo Monitorie, num 54. lib. 3. Et* re-
sponsio illa super positionibus, et si de credulitate fiat, propriè-
tamen confessio dicitur, cum verbum credo à principali pro-
latum, veritatis sit expressuum, teste Bald. in l. 1. in fin. C.
de fab. cau. adi. c. leg. & tradit Gemi. & in c. 1. de confessib.

6. 6.

16 & corn. conf. 186. lib. 3. Ceterum, * tunscias, exempli
onibus cum iuramento ad respondendum teneri, quoti-
que actor s: as posuiones prius iure iurando veras esse
mauerit, c. pr. sentium, de test. lib. 6. & apud dictum En-
præcitato loco habetur, & tradidit Accurs. in l. mainz
magna in fin. C. de conf. s. quem commendavit Bald, in cap.
tract indis de iuram. calum. & Ias. in l. iudices. num. 7. &
iuci. & in l. possideri. num. 24. ff. de acquir. poss. Quo-
planè intelligas, actorem materias in articulis, sine plu-
nibus contentas, veras esse, iure iurando afferere debent. si
licet aduersario hoc petente. Quod quidem * petere nullum
utile erit. Nam post quam contenta in articulis veras esse
ixerit, amplius illos reuocare non permittitur, vt Compil-
tor ille form. l. t. rm. admonet, folio 46. versic. nota quod
sicque tibi iuramento esse posst, cum producens positiones
contenta in eis facti videatur, vt per Alexand. conf. 3. lib.
lum. 2. vers. pondero, lib. 1. & conf. 21. colum. 2. vers. vi-
nio ad merita, lib. 3. & iterum conf. 151. col. 1. lib. 5. Nicolaus
Antonius Grauatinus.

b Et nisi.) Vide Ios. in d. l. possideri. num. 24. ff. de ap-
poss.

c Idque dum.) Huc vergunt, que Cart. aliquaque possem
scribunt in l. qui iurasse, s. si pater. ff. de iure iur. & in l. l.
quod obseruari, C. de iur. cal. & in l. Marcellus. ff. sit. ann.
atque in l. transactione, C. de trans. & que Felic. etiam
tat in e. cum dilectus, de accusa. Etsi aliquando * (vitios
in locis est legere, quis positioni criminose respondere cog-
tur, vtputa si de eo interrogetur, super quo si non responde-
ret, cum aliena iactura locupletaretur: velut si rem clau-
detinaret. Item etiā si tali de criminis sciscitaretur, ob quod
beneficio priuandus esset, c. dudum, 2. de elect. & ca. inqui-
tionis, de accus. Secus vero, ubi crimen detegendo, cum ali-
rius damno locuples non efficeretur, velut si infamia, u-
excommunicatus sit, aut de similibus interrogaretur, in

enim ad detegendam suam turpitudinem (ut præcitat lo-
cis Doct. tradunt) responsum dare minimè obstringitur. Nec
etiam * quando aduersarius per modum interrogationis, &
non positionis suos formaret articulos, ut per Bald. in l. data
opera, C. qui accus. non poss. Pau. Castr. & Ias. in l. indices, §.
fin. C. de iudicio ea nempe ratione. Nam qui ponit, fatetur, non
autem qui interrogat. Rursus nec responsum dare tenetur, su-
per eo, quod alias iureiurando decisum fuit. Nec super facto
alieno, minimè etiam super impertinentibus ad causam, ut
tradunt Barto. & ceteri in dicto §. quod obseruari. Gloss. &
Docto. in cap. si post præstatum, de confess. in 6. Et quando po-
sitione dicatur pertineus vel ne, declarat Ias. in l. si duo patro-
ni, §. idem Iulianus, num. 14. ff. de iureiurando. Nec etiam re-
spondere tenetur, utrum bona, an mala fide possideat, teste
Bald. in l. mala fide, in fin. C. de cond. ex leg. Itidem si de eo,
quod in iure consistit, interrogetur. Specu. in tit. de posit. §.
7. ubi latè materiam pertract. fallit tamen hoc, nisi esset po-
sitione iuris mixta cum facto, ut per Dec. in cap. sèpè, nume. 3.
de appella. qui & nonnullas alias tradit fall. eum videas.
Nec insuper positioni negatiæ respondere obstringitur, nisi
equitate suadente eam iudex admittendam censuerit, cap. 1.
de confess. in 6. Nec quoque captioæ positioni, Ias. in l. con-
trouersia, num. 4. ff. de transact. & idem post alios in d. l. qui
iurasse, §. si pater, num. 9. ff. de iureiur. ubi declarat, tunc *
positionem dici captiosam, quotiescumque ex omni parte, qua
quispiam respondet, adeò laqueis irretita est, ut contrafæ re-
spondeat. Ceterum, * & si positiones captioæ, & imperti-
nentes (ut ex prædictis patet) reiiciendæ sint, admitteren-
tur tamen, si essent contrariae, exemplo actionum, quæ lices-
contrariae sint, propter factum tamen rei admittuntur, ve
pulchrè Bald. voluit in l. si ex pecunia, in 3. opp. C. de furt.
cui ibi Ias. nume. 15. adstipulatur, ubi * etiam an admittan-
tur positiones alternatiæ, qua de re Imol. Ant. Butr. &
alios videbis in cap. ex parte decani, de rescriptio. & Pract.

Papi.

20

21

22

Papi. in forma excip. contra posit. per totum, qui pulchritudine explicant materiam. Sed hoc unum admonitum est esse

23 lim, quod * et si expositione negata quis se iuuare nequa possit, per reg. ex eo non debet quis, de reg. iur. in 6. & tri Ias. in l. possideri, nu. 23. ff. de acqu. poss. tamen ex dictis stium super positione negata receptorum, suam intentionem fundare, iure poterit, ita egregie limitat Ange. confi. 13. & Ias. ibi nu. 25. consentit, aliasque adducens auctoritates. Cu

24 terum, * quando positio partim verum, partim falsam continet, ut si quis viginti sibi deberi ponat, & vere quindecim debentur: poterit hac facti specie, tota positio alsque periorum negari. Et licet hac in re alteratio non modica sit.

Com. op. 25 ter Doct. tamen haec est communis opin. veluti post Al. & Are. testatur Ias. in l. 1. §. sc. d. & si mihi, num. 10. ff. de vel. oblig. Qua de re vide Dec. in l. non potest viderii imprud. & eò loci Cagn. ff. de reg. iur. At * quando veras positiones in facto proprio quis abnegat, vel alterius, dummodo si sunt fuisse, & de mendacio, per ipsas positiones probatas, dubius uersario conuinceretur, contra ipsum negantem superdem. 26 nis, & interesse, iurari in litem poterit, ita pulchre probat Ancha. confi. 316. in causa, cui se subscrigit Soci. conf. 21. & filijs, lib. 2. sequitur Plot. in repet. l. si quando, num. 6. & vnde vi. ibique etiam post Ias. in l. ne quicquam, §. vnde eretur, nu. 18. ff. de offi. procons. ait, quod index sub pena siue actori præcipere potest, ut positionibus iuste ac reu. spondeat, quod si fecerit euenerit, illos pena afficere ei licet. Nicolaus Antonius Grauatus.

d Sed cum protestatione.) Quid * haec clausa ref. 26 rat, scilicet admittimus salvo iure impertinentium, Iou. And. Inno. Butr. Felin. & communiter omnes docent, in. cum contingat. de offi. deleg. Bart. Alexan. Ias. & alij in l. h duo patroni. §. idem Julianus. ff. de iure iu. quod articuli qui admitti minime debeant, pro non admissis habentur. Super eisdemque recepta testimonia reiiciuntur. Qua de re affi. 136

legas decis. 33. & Guid. Pap. decis. 347. necnon & Gram. affirmo loquentem in decis. 45. num. 4. cum seq. Quae quidem clausula procedit, quando in ambiguo res posita est, an vel ne articuli impertinentes sint, veluti citati Doctor. tradunt, presertim Gram. Cæterum, quando facile illorum impertinentia apparere potest, tunc illos iudex parte petente rejice-re debet: nec aliter dicta cum protestatione, salvo iure impertinentium admittere, ut eo loci ab Gram. per plura comprobatur, & Decio consil. 161. & in cap. in nomine Domini, numero 35. de test. atque Joachimo Mynsing. in suis singu-
lari observationibus in Centur. 2. obseruat. 90. ubi in Imperi-
alium camera sic obseruari testatur, & Angel. in l. in speci. li,
de rei vend. ubi optimè testatum reliquit, quod melius age-
re iudex, si tali cautela non vteretur sed prius super imper-
tinentibus, & antequam testes examinentur, disceptaretur.
Quod certè partibus ipsis magis expedire, lippis & tonsori-
bus patet, ne tot immensis sumptibus, exantlatis que labori-
bus vexentur, dum super impertinentibus testes recipiun-
tur, & deinde (erogata tamen prius pecunia) an articuli &
recepte super eis probationes rejici debeant, discutitur, quod
& Dec. in dict. cap. in nomine Domini, animaduertit etiam.
Hinc est, quod suo ævo, ut Card. est testis, in d. c. cum contin-
get. Rome talis cautela, aut potius fallacia usu haud quaquam
recepta erat, que (mea quidem sententia) hodie scrupulosa non
est saltim cum dubietatis ansa non datur, quod non sint im-
pertinentes, & non (ut plerique omnes faciunt) qui lumini-
bus (ut ita dicam) clausis Andabat arum more articulos qua-
lescumque cum dicta clausula admittunt. Et si periti iudices,
Deumque timentes id minime agant, sed hinc oculis, an
pertinentes vel ne sint, perspiciunt, impertinentesque quam
primum expungunt atque litorat. Verum cum dubitatur, 27.
utrum pertinentes, vel ne sint, admitti potius debent, quam
non recipi, ut Dec. in dicto cap. docet, ubi etiam numero 34.
quod articuli pertinentes dicantur, si quoque modo ad causam
dire.

directè, vel indirectè faciant. Nico. Ant. Graua.

C Secus in confessione.) Verbum * credo à parti-
28 latum veritatem denotat. Bald. in l. 1. in fine, C. de ful. adi. leg. Gemi. in c. 1. de confess. in 6. ad 6. quod confessum verbum credo à parte facta, it: praeiudicat, sicuti de veritate, ut habetur per Corn. cons. 186. colum. 1. lib. 3. & si iudicium non admittatur, & in plerisque alijs etiam casibus, non regulariter tale verbum fictionem significat, l. confessione, in princ. vbi Accurs. in verb. creditur, ff. de iure codicil. 3. & ceteri in l. si is, qui pro emptore, ff. de usucap. tradidit. Ruin. confi. 111. quamvis. num. 4. lib. item. 4. Nico. Antonius Grauatus.

F Vbi Specu.) Adde Ioh. Bapt. Plot. in repe. l. si quibus nume. 659. c. vnde vi. qui in improbos patronos procurare resque nonnulla in medium afferit. Sed prob. Deum immutabilem, hi * sic perperam consulentes, non animadseruit quod male sibi ipsis etiam consulunt. cum omnia damnatae sarcire teneantur, ut Cyn. Salic. Fulg. Paulusque Caffres tradunt in authen. hodie, C. de iudic. Que si satis non fecerit eos perpetuos habituros cruciatus, nee quidem ethnici vobunt. Quod enim maius hoc, flagitium esse potest, quam illa dolo ac fraude frustrari, qui in tuam fidem patrociniante venit? Non immeritò lege 12. tab. in Patronos casu etiam hæc verba. Patronus, si clienti fraudem fecerit. Sacerdos, si lex haud secus puniens, quam si capitali iudicio effet efficit. Sancte ergo Veteres voluerent, teste Alexan. ab Alexandre. Genial. 6. cap. 10. Clientem. qui tutelæ patronis commischariorem haberi, quam propinquos, affinesque, & Gell. que Noct. Atti. lib. 5. cap. 13. memorie prodidit, quod apud Romanos iuxta parentes pupilli, post hos locum obtineantur clientes, tertium hospites. Nico. Ant. Graua.

G Imò arcendus.) Limita * hoc tamen in rusticis neque quam locum habere, qui dum ut principalis examinatur, p. sius aduocatus, aut procurator adesse potest, ne ob resisto-

rem simplex. & rudis ipse homo deciperetur, ut per Hostiē in c. dil. Et i. de iudi. & Soc. in l. i. col. 4. de vug. & pub. atque huic sententiae non accederem, ubi stylus vig. t. prout in Roman. curia, & alibi etiam, (quemadmodum parum i. frā auctor testatur,) quod positionibus respoſ. ro, prius earum exemplum conceditur, hoc etenim c. ſu patronos consulere potuit: unde rusticitatis cauſa cefſat, ob quam concedatur, ut aduocatus ipſe interfit, ad hoc ne incoſ. Itus rusticus positionibus respondendo deciperetur, & cauſa cefſante, cefſare debet eff. Itus, c. cum cefſante, ubi doct. omnes de appell. conferunt ad hoc dicta per Pau. Cast. Alexand. Areti. Corn. ceterosque recentior. s in l. ii. ris. C. qui admit. per Felin. in t. per tuas. 3. de ſimō. Bartho. Bald. Salic. Rom. & Iaf. in l. 1. C. de iur. & f. & igno. ubi* rusticō peritiores consulere 31
valenti exciſ. tio non datur. Secus tamen eſſet, ubi positionum exemplum, (quod copiam appellant) non exhibetur, tunc enim Host. & Socini opinio recte procederet, cum tem- peramento tamen, riſi* rusticus ſ. gax eſſet. per gloss. not. in l. athl. t. & ſ. rusticis. ff. de exciſ. tio. quam l. ſon. pl. rimum commendat in l. si quis, id quod, numero 32. ver. limits. ff. de iuris aſt. om. iud. ubi etiam ad id, quod cicitur, rusticum & dolo & iuris ignorantia exciſiri, non paucas videbis tra- ditas limitationes, & apud Soc. etiam in l. si is, qui ducenta, ſ. vrum, col. pen. ff. de reb. dub. Nico. Ant. Graua.

Et propterea.) Vide compilatorem illum Formul. rij vari. commiss. fol. 12. in rub. de posit. & arti. & omnino Iaf. 33
post alios in l. is apud quem, num. 5. C. de eden. ubi* articu- lorum positionumque exemplum parti tradi debere affir- mat, & hoc receptum vſu etiam eſſe. Quod idem Iaf. ſ. rip. tum reliquit in l. i. nu. 16. ff. de reb. cred. Verūm Purpur. in d. l. is, apud quem, nu. 91. limitat, non habere locum in posit. onibus dependentibus à facto proprio respondere debentis, quarum copia, ante quam eis responderetur, dari non debet, quicquid ibi Iaf. contrā affueret, fretus Bald. auctoritate in

add. ad Spec. qui tamen illud non dicit, ut Purp. animad-
tit. Qui etiam nec consuetudinē, quam Ies. testatur, admittit.
Verū enim uero multis in locis I. sonis opinionem scri-
vidi, quae ubi consuetudo viget, scrupula est. Praesertim
in positionum, articulorumque exemplo edendo, antea
eis respondeatur, curiarum usus atque stylus varius. In
regno enim Ne. po. maximē in Sacro Regio conslit, ut
testatur de cis. 33. num. 3. ante publicationem non data copia
articulorum, ea nempe ratione, ne litigioribus instruenda
falsitates materia daretur, vel. ti etiam Prosper Cera, lat.
tradit super ritu magna Curiæ Vicarie 79. nu. 10. consig.
At in Urbe, plerisque etiam locis positionum & articulorum
exemplum ante responsonem datam concecūt, ut licen-
tor scribit. Sed in Curia Rom. ea quippe ratione, quam licen-
auctor in medium assert, quae alijs in locis non ita militat,
ut forensum causse ab extremis, ut sic dicam orbū regis
bus, velut in Urbe agitentur & ventilentur, in qua prī-
palis ob longa itinera presto esse maximē solent. Vide (us
quidem sententia) huiusmodi in re admodum boulevardis
arbitrari debet, nec passim & qualibet in cassa possumus,
aut articulorum exemplum edere, nisi prius pars illius re-
derit. præscriptim cùm principalis adest, ut egregia Bell. M.
luit in l. 2. nu. 6. C. ut lite pend. cuius. subscribit Luc. idem.
in l. in sacris, in s. colum. ver. secundò ex quo C. de præs.
lib. 12. Qui ait, quod post examen, articulorum sue positionum
exemplum dandum est, ut sic deinde testibus super eius ex-
minandis interrogatoria formari possint, quod tradidit que
que Maran. in praxi, in 6. par. in 4. act. num. 9. Et hoc quo-
dem eò fortius in c. si Purpurati procedit, quando pñctio-
nes à facto proprio respondentis dependent, non esse pñctio-
nam responsum eis facit, exemplum dandum. Nic. dñs.
Grauatus..

i Quid tamen.) Sed * an dilatio ad deliberandum deli-
34 tantis per positionibus respondere sit concedenda. Hoc
suntib

summa, tit. de iuramen. calum. nū. 4. concedendam affirmat. Quod quidem procedit, quando de veritate respondere vellet. Verūm, cūm hodie per verb. credo, responsū dare sufficiat, hec dilatio concedenda haud quaquam erit, vt Specul. voluit tit. de positio. §. 6. ver. Quid si interrogatus. At si generalis procurator esset, dilationem ad consulendum principalem prefigendam esse (si eam petierit) crediderim, arguimento eorum, que Cassad. tradit decis. 1. nū. 1. tit. de dilat. Nico. Anto. Grau. at.

At dices tu.) Adde practicum Papensem in forma positionum actoris in verbo Simonius, vbi distinguit, tu eum videto.

Imō etiam. Idem ait Host. in sum. titu. de lit. contest. num. 3. dissentit tamen Specul. secum pugnans, titu. de dilat. §. fina. ver. item quid si datus, cuius sententiam tuetur Bald. in l. in contractibus, §. illa, C. de non numer. pecu. vbi * infra terminum probatorum positiones fieri debere ait, quo el. pso ulterius produci nequaquam possant, nec aliter aduersariis illis respondere obstringitur. idemque voluit in add. Specul. citato loco in ver. l. pso termino, §. ceterā, si positio obsecrasset, vsque ad conclusionem in causa declarari posse, Bald. ipse, qui nulle unquam sententiae dicit, scriptum reliquit in l. tres denunciations in fin. C. quom. & quan. iud. & facit quod Oldr. respondit, confi. 244. Verūm ex eo, quod parum infra actor dicit, in ver. quod tamen, reconciliatio opinio num fieri posse videtur, sed certe parum germana erit, per id, quod diximus supra huius libri cap. 2. sub lit. B. scilicet o- mne terminos post litis contestationem esse peremptorios. Et quod de positionibus auctor dicit, idē * de articulis quan- docunque ante conclusionem in causa recipi posse censuit in frā in seq. cap. prope finem, & ibi diximus sub litera C. Nico. Anto. Grau. at.

Quod tamen.) Terminus * ad faciendum omnes defen- m simes unico contextu à iudice statui potest. scilicet ad articu- 37 bandum,

landum, ponendum, producendum, & probendum, videtur
runt Rald. Salic. Alex. & Ias. in l. properandum, nome. 14.
C. de iudic. Intelligas ramen cum temperamento, ex casu
id fieri posse, veluti ibi Ios. animaduerit. Qua de re, videt
Franc. Marc. in quæst. Delph. 34. an simul & semel plu-
dilatones impartiri possint, & Felinus in c. licet cauſa in
quarto casu, numero 56. de probat. ubi ait, quod præſumit
mino (ut fieri solet) ad probandum, & probatum habendum
per omne genus probationis, eo clapsō omnis probatio exis-
ta videtur, cum iste terminus vim habeat conclusiōnē, ut
que etiam Felinus numero 55. quod quando talis dilatio ad pri-
bandum & probatum habendum impartita est, non sibi
testes in termino iurare, sed testimonium ferre necesse est.
Nicolaus Antonius Grauatus.

n Vt pote si. Dominum * quo nam pacto probetur, videt
tur in l. officium, ff. de rei vendi. & à Doctoribus in l. rei
quæ nobis, ff. de acquirend. possit. præsertim I. sone numero
& Ripa numero 33. & 40. cum sequent. Cuius quidem
minij probatio admodum difficultis est, cum non solum in
lum. sed auctoris dominum probare oporteat: aliter orbi-
ri in cauſa ne quaquam potest, ut Alex. prodiit consol.

Com. op. i. libro secundo, & consi. II. libro quarto, cuius esse cl. &
ffict. decis. 40. est communis opinio teste Barthol. in
cū rem, C. de probatio. Et quoniam dominij probatio diffi-
cultatis habet multū, ideo interpretes in prædictis locis con-
sulere poteris, necnon Rotam decis. 15. de re iudi, in no. Bar.
decis. 42. numero 32. & Ias. in S. omnium, numero 71. videt
st. de actio. Verum * datur species, ut non sit difficultis.
liquando sit dominij probatio, ut puta, in factis antiquis, in
quibus probatio per famam sufficit, ut Deci. probat in c. pri-
mo, de appellat. ubi hanc opinionem communibus si fragi-

39 **Com. op. i.** esse receptam testatur, cui se subscribit Aymo. Crav. intra-
Etat de antiquit. tempo, in prima parte, numero tertio, quod
de re idem Deci. consi. quadragesimo secundo, & 428. videt
etiam

etiam de communi opinione, Curt. Iunior consil. 17. licet per
celebratissimos & Hippoly, abunde in rubric. de probat. C.
numero 194. & singu. 505. necnon & Felinus in c. pitu. ve-
niens. 1. de testib. Ceterum hanc communem sententiam in-
telligas, scilicet per famam probari dominum in antiquis,
quando factum adeo antiquum est, quod metam centum an-
norum excedat, ut eo loci Aymo. animaduerit, quod &
nuncupatim tradiderunt Aretinus consilio tricesimos pti-
mo, Andr. Barbat. consi. sexta, colum. quinta, & cons. decimo
et uno, colum. antepenult. libr. 2. post Cyn. atque alios in l. se
quidem, C. solut. matrimo. Idcirco cum agitur de probatione
domini annorum quadragesima, non sufficit sola fama, & hæc
opinio communis est teste Ripa in d. l. Rem, quæ nobis, num.
7. post Alexan. consi. 15. colum. 1. libro 5. & alios quos citat
Nico. Anton. Grauatius.

Com. op. i.

De articulorum admissione.

C A P. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex super admissione articulorum interloqui sa-
let cum clausula salvo iure impertinentium, ex sty-
lo Rom. Cur. & nu. 3.
- 2 Testes affuturi super articulis non admissis recipi-
untur.
- 3 Articulorum super admissione, an interloquo-
ria sit necessaria?
- 4 Articuli non debent esse calumniosi, neq; obiecti-
ui, sed bene formati ac specificati.
- 5 Articuli presentari debent in termino ad articu-
landum dato, sed de stylo in Rotæ auditorio reci-
piuntur vñq; ad conclusionem, num. 8.
- 6 Positiones quibus modis impugnantur.

X 3

7 Ar-

- 7 Articuli in dubio admittendi sunt.
- 8 Res integra quando dicatur, & num. ii.
- 9 Articulorum in admissione, pars est citanda.
- 10 Articuli facta conclusione in causa admitti debent, tamen si admissi fuerint, valet admittit & conclusio tacite reuocata videtur.

Quod si habita, vel prætermissa responde, positionibus, & articulis singulantes singulis, ut suprà ponenti expediat materias articulatas probare, solet instare, ut articuli ad probandum admittantur, & iudex^{*} super admissione interloqui, cum clausula prælentiua, de qua suprà, scilicet salvo iure impertinet, & non admittendorum, cuius practicatio mihi adhuc satis non constat, cum eo ipso quod iudex recipit articulos apud actuarium suum, eos saltim tacite admittat, nec iure caus reperio, iudicem debere super hoc interloqui, deò solet Palatum^{*} testes affuturos super articulis non admissis recipere. Rota decisio in not. si suspenso de cau. poss. & proprie, Amplius etiam seruat, ut in causa atemptatorum, & in quavis alia, dum tamen beneficiali, testes nō affuturi validè recipi possint super articulis non admissis, si modò essent de iure dantis, & termini substantiales seruati fuissent. Rota decisio ne 515. in antiq. not. valeat receptio, de testibus & artic. admiss. Imò generaliter fuerunt dominis quod si in quavis causa, postquam termini substantiales fuissent seruati, reciperentur testes super articulis non admissis, hoc non esset magnum peccatum, nec propterea vitiari testimoni receptio, si modò articuli essent pertinentes, & quod

quod * similis admissio non sit de substantia ordinis iudicarij. Rot. 362. in no. sit auditor de tisti. & decisione 44. in antiqu. not. si auditor de admiss. articulorum, & interloq. a Verum licet ista expressa iudicis interloquutio non sit de substantia ordinis iudicarij, ut suprà, si tamen petatur, cum sit actus iudicialis, de more est, ut pars citetur ad videndum articulos admissi. per l. de uno quoque. Rota decisione 10. in not. fuit dubitatum de fide instru. num. 24. & pars audiri solet, non solum volens ante admissionem contradicere, verum etiam potest appellare. Rota d. decisione 91. in not. & 445. in antiqu. b. ut pote * quod articuli sint calumniosi. Rota decis. 646. in antiqu. dic. quod si aliquis de articulis. Item, quod non sunt dispositiū specificati. Rota decis. 729. in antiqu. nota, quod si aliqua causa, de arti. denique, quod obiectui & non bene formati ac specificati. Rota decisio. 648. in antiqu. sciendum, de articulis, vel * non dati in termino ad articulandum. Rota decisio. 642. in antiqu. not. quod si in aliqua, de articul. de quibus articulis obiectuīs, & illorum admissione fusus dicemus, vbi de exceptionibus rei locus erit, quod frequētius dari soleat loco exceptionis à reis, quibus satis est, ob non ius actoris obtinere. Rot. dec. i. 70. in antiqu. no. quod vbi constat de re iudi. idem si ex iusta qualia causa impugnentur, quas apud Spec. tit. de posicio. 7. vbi docet, * quibus modis positio- nes impugnentur, legere licebit, & vbi circa articulorum admissionem auditor dubitaret, potest illoram admissionem differre, & rem con ferre inter patres, ut illorum vota habeat. Rota

X 4

decis.

decisio 722. in antiqu. Dic, quod si aliquis de-
 7 missione arti. & si res * dubia redderetur, con-
 uit palatum pro admissione inclinare. Rota
 c cisio. 644. Domini de Rota de admissione articu-
 8 antiquis. e Prout * eadem ratione solet in quan-
 cunque causa etiam prophana articulos depon-
 dantis, vel alias pertinentes admittere postre-
 minum ad articulandum quandocunque vique
 ad conclusionem in causa, licet forte de rigore
 iuris non essent admittendi, cap. pastoralis de
 exceptio. Rota decis. 448. nota, quod omnes in
 antiq. de artic. in causa prophana: Imo illos ad-
 mitteret Palatum etiam post conclusionem sa-
 tim ex gratia. Aegid. conclu. 441. articuli de pro-
 batio. & conclu. 745. de restitu. in integ. vbi limi-
 d tat d dummodo res sit integra, & docet, quando
 e dicatur res integra, e & tunc per admissionem
 articulorum tacite rumpitur, & reuocatur con-
 clusio, si causa beneficialis sit. Rota decisione
 467. nota si post in antiquis, & idem si civili,
 dummodo conclusio sit facta cum facultate
 uocandi. Aegid. dict. conclu. 447. & liberius
 reuocationis conclusionis videatur praejudici-
 lis & talis, qui requirat citationem, vult Palat-
 um citationem ad dicendum contra, habere alia
 citationem in ventre, ad videndum reuocari co-
 clusionem. Aegid. conclu. 493. conclusio quod si
 daretur de iudicijs.

A N N O T A T I O N E S.

a Verum licet.) Tu autem * Butrium videas int. 2. de
 9 testib. dicentem, iudicis interloquitoriam in articulorum
 admissione nullius esse momenti, si adversarius non citat,

qui consentiunt Arcuin. consil. 75. & Ias in l. si opus nouum numero 9. ff. de iure iur. post multas autoritates, quas allegat, preserium Rotae & Buer. atque Imole in c. auditis de procur & Abb. in c. quoniam contra, de proba. quod t & si facta conclusione in causa, amplius articuli admitti non debent, tamen si admissi fuerint, valet admissio, quia intelligitur tacite reuocata conclusio, quae ne dum expresse, sed tacite reuocari potest, ut ibi Ias. & in priore etiam lectura, num. 42 post Alex. e loci, & ita in Roman. Curia obseruari ait, quod tamen sane intelligas, ut in d. decis declaratur, scilicet, si iudex conclusum in causa factam fuisse, certus erat, alias minime, sed de hoc vide, quae statim post auctore dicam in litera E. Nico. Anton. Grauat.

Vt pote si.) Vide, quae superiore cap. diximus sub litera C.

Prout eadem.) Huc spectant, quae citato cap. in litera L. habentur, & in Formul. termi fol. 26 & iterum fol. 63. in vers. de dilatione Nicol. Anton. Grauat.

Dummodo.) Res * integratunc dicitur, quando non dum c. atio emanavit, ita Bart. & ceteri declarant, in l. & quia, ff. de iurisdict. omn. iud. per cap. gratum, de offic. deleg. & Abb. in cap. relatum, eod. titul. ubi Dec. numero 5. & Maran in praxi in 4. part in 5. prin. dist. numero 56. Nicol. Amou. Grauatus.

Et tunc.) Adde Afflict. decis. 115. numero 2. ubi meminit decis. DD. Rotae, & videoas Aegid. conclus. 55. & 57. Maran in praxi, in §. examinanda, num. 52. & quae supra diximus sub litera C. Nicol. Anton. Grauat.

De positionum, seu articulorum, &c confessionum reuocatione.

C A P. XVI.

S V M M A R I V M.

1 Positiones quando reuocari valeant, & numero 6. & 17.

X 5

2 Procu-

10

b

c

d

11

e

- 2 Procuratoris confessio reuocatur.
- 3 Confessio procuratoris in tribus differentiis
sione principalis.
- 4 Confessio procuratoris plurimum differentia
sione principalis fallit tamen.
- 5 Procurator an possit positiones reuocare, si
de errore non doceat.
- 6 Positio reuocari non potest, si est probata, si
rata fall. vt num. 20.
- 7 Procuratores cauti contra positiones protesta
tur, & quomodo.
- 8 Procuratores antequam petant in causa pr
nunciari, omnes errores reuocare solent, &
num. 21.
- 9 Confessio judicialis vim sententie habet.
- 10 Sententia ex inuálido processu sustinetur sive
confessio.
- 11 Confessio quando praejudicet.
- 12 Confessio judicialis notorium inducit, limi
men, & ampliatur.
- 13 Confessio aduersarij non praedest, quando iug
de titulo beneficiali.
- 14 Confessio erronea reuocatur, fall. tamen pluri
bus modis.
- 15 Confessio, an possit pro parte acceptari, & in
parte non.
- 16 Confessio tanquam erronea non solum ab eo qui
errauit sed etiā ab eius herede reuocari potest.
- 17 Confessio facta in positionibus, & in libello, si
gul. exiter non reuocatur.
- 18 Confessio procuratoris domino praejudicat.

- 19 Confessio aduocati quando noceat.
- 20 Confessio etiam iurata reuocaretur, errore probato.
- 21 Confessiones veluti erronea post conclusionem in causa reuocari non possunt.
- 22 Confessiones persuasu aduersari extorta, etiam post sententiam reuocari possunt.

Positionibus datis & responsionibus quandoque euenit, ut respondentem aliquid respondisse, vel ponentem aliquid posuisse peniteat, ex quo aliqua confessio resultet parti praetudicinalis, a qua quando, quantum, & qualiter late docet Specul. tit. de confess. §. 1. per totū, & Aegid. conclu. 691. confessio de confessis cum pluribus sequen. poteris, vbi opus erit, vel lubebit, eò recurrere, & à te ipso videre. Huic * praetudicio indulget lex reuocationis remedium, ut videlicet pars, qua positiones dedit, illas reuocare valeat, quandocumque ante sententiam cum temperamento tamen, b si confessio erronea sit, l. de ætate, §. qui iusto, & §. fin. ff. de interroga, actio. l. non fatetur, ff. de confessis, l. error, C. de iuris & fact. ignoran. cap. fin. extra de confessis, quo casu is, qui errorē allegat, is de illo docere debet, l. ei qui, ff. de probatio. c secus verò, si confessio non per errorem, sed ex certa scientia facta fuerit, non admitteret enim lex hoc casu reuocationem, l. quidā in iure, ff. de donat. l. Iulianus, ff. de confess. l. qui Stichū eo. ti. Idē si post sententiam vellet reuocare, nō admitteret enim lex reuocationem, d. l. error, C. de iuris & fact. igno. nisi talis error probaretur, qui omne cul-

pam

pam etiam minimam excluderet, & tunc quae non nisi via extraordinaria restitutio*nis in iur* grū ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videretur, l. de ætate, §. nec causa, l. cùm fidei missum, ff. de interrogatio*nis*, actio, quæ camen intelliges, si modo error, qui allegatur & probatur error facti, & nō iuris, quia error iuris iudicatur. Etē præiudicat, l. error, C. de iur. & fact. ignor. & prætextu eius non revocatur confessio propria, l. 2. ff. de confess. licet non desint, qui contraria tententiam sequuti fuerint, ista tamē communis est, Aegid. d. decis. 695,

d Sed & quæ de revocatione confessionis supra diximus, de iure procedunt d. etiam si confessio per procuratorem facta esset, præiudicatum domino, si non revocetur, & revocatio non admittitur. nisi dominus doceat rem aliter habere, & sic de errore, l. certum, §. sed an ipsos, ff. de confess. Abb. in cap. 1. vt lite contesta, iactio membro, Felinus ibidem colum. 9. numero 14. vers. circa tertium membrum, Spec. titu. de confess. §. fin. numero 2. versic. si vero sit per procuratorem. Aegid. conclu. 695. factum de confess. procur. quod tamen intelliges, si modo nō factum voluntaria & spontanea procuratoris confessio, ut potè, quod si vltro obtulisset confredo, vel alias de dolo suspecta esset confessio, Aegid. d. decis. 695. ibi dixi autem voluntaria, Felin. dict. c. 1. de confess. colum. 9. num. 15. ver. sicut, prima declaratio, addo * quod confessio procuratoris de iure in tribus differt à confessione principalis. Primum est, quod confessio propria prætextu erroris iuris, non revocatur, l. 2. ff. de confessis, secūs vero in confessione procuratoris.

eturoris. Cyn. in l. i. C. de confessis, But. & Abb. in dict. capit. i. ut lite contesta. Secundum, quod confessio propria impedit appellationem, & facit quem pro iudicato haberi, l. i. de confessis, 2. quæstio. 7. biduum, secus in confessione procuratoris, Felin. ibidem. Tertium est, quod confessio propria nocet, in alia causa, non sic procuratoris, Specu. de confessis. S. videndum, versi. nunc quid, Butr. & Abb. ac Felin. dict. c. i. de confess. dict. colum. 9. numero 18. versi. Quarta decla-
ratio, ideo * de iure communi plurimum inter-
est, quod confessio sit facta per procuratorem, vel
per principalem, qua in re tu aduertes, quia ple-
runque confessio procuratoris efficitur princi-
palis & propria, ut potè, si principalis mandatū
habeat ad sic respondendum Aegid. d. decis. 965.
factum de confess. procura. versi. dixi ex manda-
to domini præcedente, Felin. dict. c. i. ut lite con-
test. col. ante pe. numer. 16. idem si subsequeretur
ratihabitio, quæ mandato comparatur, Aegid.
ibidem versi. dixi, vel eius ratihabitione, quam
intelligemus etiam de tacita, ut potè, quod pro-
curator sic respondisset, & principalis sciuisse,
& passus esset, Rot. decis. 373. in antiq. nota, quod
vbi procura. de confess.

Quæ et si de iure vera sint, ex benignitate ta-
men patrum mos inoleuit in Palatio, ut * si per
procuratorem datæ sint positiones, reuocari pos-
sint etiam per procuratorem, non alias docto de
errore, idque etiam si cum eius iuramento datæ
essent materia, si modò causa beneficialis, ma-
trimonialis, vel alias talis, in qua animæ peri-
culum versetur, quo casu admitti consuevit, &
confessionis reuocatio, & materia contraria pri-

mæ

magis saltim cum iuramento super errore, intus vero prophanis, idem, dummodo positiones non fuerint specificatae medio iuramento, quia isto casu non admittetur procurator voluntariae reuocare, vel contrarias materias dare, ad nos in cap. cum in positionibus de confess. libro Rota decis. 260. in nota. procurator, de procurando & de articulo, et si procurator ad reuocandam confessionem, ut supra admittetur, non aliando docto de errore, ergo multo magis ad illius reuocationem admittetur principalis, secundum Felin, in d.c. ut lite non contesta, column. ante numero 16. versicul. non reperi. Sed quid legimus in confessione propria principalis, predicta enim decis. de confessione tantum procuratoris loquitur, in cuius reuocatione percutunt domini faciliiores se reddere ea ratione, quod plerunque procuratores Roman. Curia tanquam male informati propter causas, quae ut plurimum ex longinquis partibus venient, faciunt istas positiones & confessiones, queratio in persona principalis cessare videretur, si forte, quod attinet ad confessionem principalis in iuris dispositione remanebitus, ut non reuocetur, nisi docto de errore, per supra dicta, Aegid. attestatur idein seruari in palatio etiam in reuocatione confessionis propria, ut admittatur voluntariae reuocare etiam non docto de errore, loquens de confessione principalis, & non procuratoris, immo, quia (ut supra diximus) reuocatio de iure admittitur ante sententiam duntaxi. Aegid. attestatur usum palatij interpretatum fuisse, illa verba. i. ante sententiam, vel alias rem iudicatam, conclusi. 693. erronea confessio de confit.

confessis in finalibus verbis, qui tamen Palatij vlus duas recipit sectiones. Prima est, vt non procedat, vbi ^{*} positio, de cuius reuocatione ageretur, esset iam probata in actis, repelleretur enim in hoc casu volens reuocare, quasi calumniosè ageret. Alexand. in l. prima, §. si quis simpliciter, ss. de verborum obliga. colum. tertia in fine, verb. e Secunda sectio est, vt non procedat, vt positio, vel alias confessio facta in causa prophana esset iurata. Rota d. decis. 260. in no. procurator, de procur. & articul. in fin. quæ licet loquatur in procuratore, multò magis idē erit in principali, vbi vellere reuocare confessio nem propriam iuratam, Felin. d. c. i. vt lite contesta. colum. n. antepenult. Secus autem, vbi vellere reuocare confessionem procuratoris etiam in alia instantia factam, Rota decisio. 505. nor. quod positiones alias decisio 32. de testi. in antiqu. qua ratione inolevit protestationis mos, vt cauti ^{*} procuratores soleant semper, cùm ex aduerso positiones dentur, protestari, vt de super eis non recipiantur testes, f. nisi specificatis materijs medio iuramento, & quando principalis adsit protestamur, quod nisi per principalem met simpliciter specificentur, & hoc vt non licet postea reuocare, neque contrarias materias dare, vt suprà, quod tamen intelligo, vt stante iuramento remaneamus in terminis iuris communis, vt non admittatur reuocatio, nisi cum temperamento, si iusta e. xoris causa subesset & probaretur, gloss. in cap. fin. in verbo iusta de iureiurando, & docet consil. Neapolita. decisio. 83. in caussa antiqua, numero tertio, versicul. maximè etiam confi.

considero. Cæterum, scies in hac specie reuocationis confessionis quod facilius sit admittenda reuocatio confessionis factæ in respondendo articulis, quam alia quævis confessio, earatne, quod ex quo ad positionem partis videtur. Etia, quasi ad persuasionem aduersarij. Bartam error, 1. colum. C. de iuris & facti ignoran, & in 1. prima, ff. de eo, per quem fact. erit, vbi euan. Alexand. Eelin. dict. cap. si, vt lite contesta, dict. colum. antepen. num. 15. scias tamen quod facilius, & propter facultatem sacri palatij in ad-
mittendo reuocationes hujusmodi g. solent, ca-
ti procuratores, vbi cauſa fuerit in calculoſis
rendæ ſententiæ, ante quam petant in cauſa pro-
nunciari, reuocare omnes errores in genere, exi-
per principalem, ſi eius copiam, vel mandatum
ad hoc speciale habuerint, idque ea ratione, ne
tempore latæ ſententiæ reperiantur in adiutori-
fessiones non reuocata, quæ intentioni obtin-
tis repugnant, & ita legens multa antiqua rego-
sta à senioribus didici.

ANNOTATIONES.

2 Quæ quando. 1) Confessio * iudicialis vim ſimile
habet, & preter preceptum de ſoluendo nihil expedit, &
vbi omnes, C. de confess. cum confessus pro iudicatio tenet-
tur. Rota decif. 425. fuit dubius, in no. 1. ſicut maini-
que Ias. in 4. not. C. de repu. & al. ſt. hæred. faci & illud de-
uatoris nostri Luc. cap. 19. De ore tuo te iudico ſeru-
quam. Hæc enim confessio, dici ſur plenissima probatur, &
per Corn. confil. 224. & 261. libro 4. omneque probatur
genus ſuperat. Roman. confi. 391. & Ias. in 1. Tertia, numero
39 ff. de verbō obliga & in l. licet imperator, numero 10. de
leg. 1. vsque adeo, ut ex inualido processu, ſi confessio exi-
ret, ſententia proferri poſſit. Lanfr. in cap. quoniam contra
in verbo Confessiones, de prebat. Mars. confilio. 39. & ſig.

329. ubi plures casus quando confessio praeiudicet, enumera
ratos videbis, Gram. consilio 40 numero 30. & Affl. de-
cis. 372. numero sexto cum sequent. Quod quidem sane in-
telligendum erit, multis que modis temperandum, ut per Ca-
pic. decis. 189. Verum Felin. in rubr. de probat. numero 2. Com. opis.
scriptum reliquit; & communibus suffragijs esse receptum
ait, quod confessio non est probatio, cui adstipulatur Hippo-
ly. Mars. in rub. itidem de probat numer 74 que quidem com-
munis admodum suspecta mihi videtur. Et talis + confessio
notorium inducit, per Affl. decis. 176. & Gram. decis. 31.
numer. 8 & latius decis. 36. numero item 36 cum sequent.
Quod tamen intelligas in ciuilibus, ut facta conclusione in
causa locum habeat; alias notorium ante a nequam in-
ducereatur, ut voluerunt Gloss. & Imo in capit. significauer-
unt; in verb. liquere, de appell. Felin. in cap. ex insinuatio-
ne, eod. titul. & Affl. decis. 276. numero 4. de hac confes-
sione iudicali Dec. legas in c. at si clerici, numero 17. usque
ad numer. 44. de iudic. ubi cumulatissime, qui ponit regu-
lamque uno modo ampliat, & decem limitat. Limita etiam
ut per eundem Dec. in c. dilecto, numer. 3. de appell. quando
+ agitur de titulo beneficiali, nam iunc confessio aduersa-
rii agenti non prodest, sed titulum probare debet, sane ta-
men hoc intelligas, ut per Boer. consil. 40. numero. 73. &
DD. Rot. & decis. 44. de test. in antiqu. Nicolaus Antonius
Grauatus.

Si confessio erronea.) Quod * confessio ob errorem
facta, regulariter revocetur, videas affatim per Ias. traden-
tem regulam cum quinque limit. in l. error. numero. 2. cum
sequen. & num. 29. C. de iur. & fact. ignor. & inter ceteras
aut, non posse confessionem reuocari, postquam ab aduersa-
rio ea fuerit acceptata, quod prodiitum etiam est ab Alexan-
. consil. 90. libro primo, & latius a Mars. in praxi; & postquam
num. 26. cum seq. Sed si a parte acceptata confessio non fue-
rit, ea veluti erronea reuocari potest, ut e loci habetur, &
tradunt Docto. in l. vna, presertim Salic. C. de confess. Curt.
consil. 78. & Felin. in cap. si cautio de fide instrument. Re-
quiriturque etiam, ut praeiudicet confessio, quod expressim
X
a parte

à parte acceptetur, Ias in dict. l. error, nume. 3. qui hanc
 communem testatur. Necnon & Alciat. in rub de ven.
Com. op. i. obligat. nume. tertio. Hinc post Alexand. consi. 20. libri.
 Ias. dixit, quod confessio, ut noceat, necesse est testes, nean-
 dicere illam parte præsente factam fuisse, sed eriam expi-
 se acceptante, idem. ut voluit in l. qui Roma. §. coheret.
 numer. 3 ff. de verb. obligat & in l. post quam liti. numer.
 C de pact. & traditur per Beltran. consi. 291. & 292. na-
 lib. 3. & Paris. consi. 34. numer. 29. lib. 1. Dec. tamen in l.
 post quam liti & in c. at si clerici, nume 37. de iudi. huius
 nioni aduersatur, ut acceptare ipsam confessionem expi-
 opus sit minimè, ea fermè ratione, quia acceptare prius
 præsumitur confessionem in suis favorem tendentem, re-
 dem Alex. secum pugnanti visum fuit in l. 3. C de repudia-
 red cui consentit. Maran. in praxi, in 6. par. 5. actu. numer.
 affirmans hanc opinionem frequenter calculo ab inter-
 tibus receptam esse, quam & in iudiciis sapientiæ con-
 gratam vidi, quanquam communiorum veriorumque idem
 Alcia. sibi ipsi contradicens testatur in tract. præsum. reg.
 præsum. 21. num. 6 & 10. & Cotta in Memo. in ver. consi.
 fio. 2. Et si cauti procuratores favorabiles confessionem
 præsè acceptent. Quæ quidem parte præsente emanata plen-
 probant, ut superiores auctoritates concludunt. Scilicet vobis
 si confessio parte absente fieret, tunc etenim semiplenam
 tūm probationem induceret, Doct. in l. admonendi. ff. deca-
 reiur Pan. Castr. consi. 79. libr. 2. Quod tamen cum tempore
 acceptamento intelligas, nisi absentis nomine confessio ab aliqua
 acceptata fuisset. Nam hoc casu plenè probaret, ut Accus.
 & Paul. Castr. voluere in l. tale pactum, in princ. ff. de pa-
 quibus præcitat loco se Maran subscribit, nu. 18. Animad-
 uertendum tamen erit, quod confessio, cum acceptata,
 non potest pro parte approbari, & in parte respici, nam circa
 eundem actum non admittitur diuisio, cum in omni prop-
 materia toum approbari, aut reprobari debet, l. neminem,
 ff. de leg. 2. Rota decis. 408 fuit dubitatum & questionum
 in fin in no. Alexand. consi. 80. column. 2. vers. possit libr.
 Soc. consi. 125. non insistendo. column. 2. vers. pro certo, li-
 bro 3. Bart. in l. Aurelii. 5. vlt. ff. de libe. leg. Abb. in cesa-
 de post.

de post prælat. ubi tamen limitat, eum videas, & Ias. qui non uno in loco hoc prodidit, vt in l. si quidam, num 2. C. de trans. & ibi quid si quipiam confitetur cum taxativa tan- tū, & in l. contra iuris, §. si filius, numero 12. ff. de pact. & in l. Pomponius, §. cūm qui adminiculi, numero 11. cum se- quen. ff. de acquir. poss. Qua de re videas, que in sequentis l. bri cap 1. sub litera F. adnotauimus. Cæterū, statim (erro- re etiam non docto) posse confessionem reuocari docuit Ias. in dict. l. error, numero 9. cuius aſſeſla eſt Tiraquell. multa cumulans in tract. de vtroque retract. in retract. conuen. §. 1. in gloss. 5. numero. 15. Quod ſanè erit intelligendum, niſi in scriptis confitio redacta fuifet, nam tunc errorem probari oportet, auctoribus Alexand. conf. 92. col. vlt. lib. 5. & conf. 87. eo. Alciato in de præſump. præſ 21. nu. 3. Rui conf. 5. nu. 15. lib. 4. & Tiraq. eo quem citauimus loco nume. 14. atque Ias ubi ſuprā. Item & hac facti ſpecie error probandus eſt, nec confitim confessionem reuocare ſufficeret, quoſieſcū- que confitio ab aduersario acceptata fuifet, vt per Rom. Aret & Alcia in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verb. oblig. Alexan & Ias in l. quicquid aſtrīgenda, eo. tit. Mars. ſing. 315. acceptatio. & Tiraqu. alleg. loco, nume. 5. cum ſeq. Qua- quidem & confitio velut erroneous ab errante, ſed e- im ab hærede reuocari potefit, vt testis eſt Ias. in l. non id- circu. C. de iur. & fact. igno. & in l. cūm testamentum. nu. 4. eo. tit. & iterum in l. ſi quis, & ſi quis plures, nu. 6. de leg. 1. Et vſq; adeò verū eſt, erroneous confessionem reuocari poſſe ut etiam ſigeminata ſit hucusq; reuocari queat, Gram. voto 5. 9. & 10. & conf. 6. 9. Ias. di. l. error, nu. 29. Et ſi non defini- qui diuersam opinionem fuſcipiant, vt latè Ias. ipſe oſten- dit in l. vna nu. 7. 6. de err. calc. attamen poſſe reuocari com- munibus ſuffragijs receptum eſt, eodem Ias. attestante inib; nu. 9. Qua de re videbis apud Mars. in l. 1. §. vlt. ff. de quæſi. Sed hoc vnum in materia ſilentio inuoluere minimè duxi; quod confitio prælexi erroris haud reuocatur, quando post datum terminū ad deliberandū emanauit, ea quippe ra- tione, quia deliberata præſumitur. Glos. 2. in fin. in c. ex li- teris, de diuor. quam cōmendant Abb. in cap. olim ex literis, de reſcrip.

16
Com. op̄i.

de rescript. Rom. sing. 108. & Ias. in l. serui electione, vni
29. de leg. l. & in d. l. vna. num. 9. C. de err. Calc. Nicol
Ant. Grauatius.

c Secus vero.) Confessio, * que in positionibus noso-
17 rorem fit, non reuocatur, ad instar confessionis, que per lab-
lum inducitur, l. cum precium, ubi Bald. C. de libe. cau. 1.
in l. si quis in conscribendo, nu. 10. C. de palt. Verum ut al-
monitum esse velim, locum habere, quando positiones ini-
dicio presentatæ fuere, & à iudice admissæ, alias renunci-
eas posse Bald. censuit in l. generaliter, & sed iuramente, al-
lum. 1. versi. nota super. C. de reb. cred. & not. in cap. am-
contingat, de offi. deleg. refert & approbat Maran, in præ-
in 6. par. in 5. actu. num. 8. Nico. Ant. Graua.

d Etiam si confessio.) Quod * procuratoris confessio
18 domino præiudicet. testatur Afflict. decis. 148. num. 3. in-
talem confessionem (re tamen non integra) ipsimet eum
procuratori nocere, affirmat. Qua de re Ias. legas. consil. 47.
lib. 1. & omnino Aegid. decis. 95. atque Tiraquell. de vita
19 que tract. in retrac. conuen. 6. 1. in gloss. 5. numer. 13. cum se-
Com. op. quen. Vbi quodq; quando * aduocati confessio noceat, & quid
statim reuocari potest, ut per Fulg. & Pau. Cast. in l. vni
de err. aduoc. Intelligas tamen procuratoris confessio in
mino obesse, in eodem iudicio, secus vero in alio secundum
communem Docto. sententiam, quam citat Abb. in c. pri-
quisitionem, de elect. Ceterum, procuratoris confessio à de-
mino reuocari potest, etiam si in articularis cum iuramento fa-
cta fuisset. Rot. decis. 9. de procur. in no. & Felinus tradit in
cap. primō, numero 28. cum pluribus sequent. ut liceat pendu-
pud quem hanc videbis materiam luculenter enucleatum.
Nicol. Anton. Grauat.

e Secunda.) Intellige nisi de errore probaretur, quo cl-
20 suetiam iurata * confessio reuocari potest, nam qui errat,
periurus non est. 22. q. 2. c. homines, & c. quanto de iure in,
& traditur per But. in c. vi. de confes. Soc. consil. 97. in pre-
se

sentib. 4. Ias. in l. nu. 9. C. de err. calc. & in l. error. nu. 30.
C. de iur. & fact. igno. Dec. in c. cum venerabilis, nu. 18. de
excep. Afflict. decis. 83. num. 3. & Gram. in d. not. 5. 7. & 10.
& consi. 69. Nic. Anto Graua.

Nisi specificatis.) Huc spectat, quod suprà cap. 14.
sub litera A. scripsimus.

Solent cauti.) Hoc tamen intelligas, quotiescunque
confessiones, * veluti erronee ante conclusionem in causa
revocantur, nam postea nequam eas reuocare permitti-
tur, veluti Bart. alijque explicant, in d. l. error, idemq; Bar.
in l. non fatetur, column. 3. ff. de conf. Bal. in l. 1. colum. 2. C.
ne ex del. def. Arch. & Ioh. And. in nouell. in c. 2. de rest.
in integ. & Afflict. decis. 44. nu. 2. Verum * cum tempera-
mento intelligendum / ac erit, nisi confessiones persuasus ad-
uersarij fact. & fuissent, tunc etenim post sententiam quoque
revoocari possunt, ut Bart. citatis in locis adnotauit, quæ con-
sultatur Ias. in l. 1. numero 2. ff. de cond. indeb. & traditur
per Bal. in l. de ruelta, colum. 2. versi. 2. opp. C. de in integ.
rest. Nicol. Anton. Grauatinus.

De responsionibus rei ad positiones actoris, deq;
interrogatorij ac excep: enibus
eiusdem.

C A P. V L T.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes tribus interrogationum speciebus interro-
gari solent.
- 2 Odiosa restringenda sunt.
- 3 Obiectus specificari debent, & nu. 18.
- 4 Exceptio non specificata repellitur.
- 5 Obiectus praetans, an audiatur si de titulo non
doceat.

- 6 Possessor etiam iniustus defendi debet in sua possessione, donec constet de meliori iure alterius & num. 22.
- 7 Obiectus an in quaunque parte iudicij non possint, & numero sequentur.
- 8 Tertius quando obiectus dare possit.
- 9 Tertius admittitur in causa, in statu, quoniam ritur, & num. 24.
- 10 Practica illa communis excipiendi generalis, quem effectum operetur, & num. 13.
- 11 Obiectus si specificati clare non fuerint, an possint declarari.
- 12 Obiectus si quis ignorauerit, an post terminum eos dare admittendus sit, & an super ignorantia suo stetur iuramento.
- 14 Obiectus etiam in secunda instantia datur possunt.
- 15 Rescripto si neutri, quando obiecti possit.
- 16 Interrogatoria, qualiter, quoniam modis sunt.
- 17 Exceptuorum peremptoriarum, & dilatorum differentia de earumque effectu, remissione men.
- 18 Testes quando repulsantur, eorum defectus, non in genere exprimi debent, putantur fures, spoli, adulteri, & huiusmodi, sed in specie.
- 19 Dies quando est de substantia, debet fieri specialis mentio.
- 20 Libellus generalis & obscurus, parte non offendit, procedit in summaris.
- 21 Actione carens, a limine iudicij repellendas est.
- 22 Possessione sua nemo absque causa cognitione praudetur.

- uandus est, etiam si esset prado, aut intrusus.
- 23 Dilatationes in materia repulsi & contra testes, non absque magna causa & cognitione conceduntur.
- 25 Tertius sciens litem, & se non opponens, prauidicat sibi.
- 26 Tertius non impedit exequitionem sententia, si illi de indemnitate caueatur.
- 27 Probatio in promptu quando dicatur, arbitrio iudicis committitur.
- 28 Testes veniunt instrumentorum appellatione.
- 29 Praesumptio iuris liquidissima est probatio.
- 31 Ignorantia non praesumitur, cum res palam inno-
tescat.
- 31 Ignorantia solo iuramento probatur, admittitur
tamen probatio in contrarium.
- 32 Repulsa testium in causa appellationis, an di-
mittatur.
- 33 Repulsa, est defensio.
- 34 Repulsa in causa attentatorum admittitur.
- 35 Repulsa facta conclusione non conceditur.
- 36 Repulsa in causis summaris an concedenda.

Ex diuerso, si tu partes rei sustinebis, mu-
nus tuum erit intentionem actoris opti-
mè scrutari, & quod ad responsiones po-
sitionum attinet, quantum salua conscientia, po-
teris nihil de actoris intentione concedere, qua-
rum responsionum formulam, apud vulgare
Formularium procuratorum Roman. Curiæ
habes, non repeto, amplius & articulos di-
versæ partis diligenter considerabis in om-
ni capite & primò interrogatorijs in exami-
ne siendis, & exinde exceptionibus studebis

pro viribus actoris intentionē extenuare, pro
reō incumbit, 4. quæstio, 4. c. p. 1. In quo⁸ gener
extenuandi intentionem actoris per viam in
rogationum, a solemus testes tribus interrog
tionum speciebus interrogare, nempe quibus
vel factum, quod ex aduerso articulatore
ne alicuius qualitatis, temporis, loci, aliquo
spectu alteratur, diminuitur, vel alias muratur
eius effectus, ita, ut alleganti non prospicit, vel quib
us ratione personæ, vel denique ratione dicti
ipsius testis collitur de fide sua in totum, vel in
partem, quod si exceptionibus quoq; actoris in
tentionem extenuare volueris, b utique triplici
exceptionum specie pro rei defensione uti sole
mus, de peremptorijs loquor, & alias præmu
to, nempe, qua scilicet ratione personæ ad
oris, vel ratione defectus in titulo eiusdem, vel
denique ratione melioris iuris ipsius rei actoris
intentionē euacuamus atque elidimus. Pro quo
bus agendis formulas suprà citato vulgaris for
mularij libello habere licebit, materiam vero
tribuet tibi legalis potius suppellestilis, quam
longa fori versatio.

Quarum exceptionum si ultimam speciem
spicimus, hæ exceptiones, tametsi principaliter
ex eis inferetur, ius alteri parti non competeat,
cùm tamen tendant ad purificandum, vel alias
instruendum ius & titulum ipsius excipien
tis, passim admitti solent, prout supra de ar
ticulis actoris docuimus; sed reliquæ spe
cies cùm per similes exceptiones non doceatur,
neque principaliter, neque in consequentiam
de aliquo iure excipientis, sed de non iure al
terius partis, dicimus eas esse de materia ob
iectum,

iectiua, & cùm videatur quis simili materia a-
etoris potius personam, ac titulum arguere, &
defectus opponere, quàm de iure suo dare, con-
suevit sacrum Palatium in similibus difficulto-
ris esse admissionis, ea ratione, quòd materia o-
diosa videatur, in qua * non est laxanda, sed po-
tius restringenda licentia, argum. cap. 12. quæst. 3.
cap. si quis episcopus criminationes, 7. qu. 8. quis
crimen, & l. sciant de accus. Et prima difficultas
sacri Palatij est in hoc genere, vt non requirat à
producente specificationem, de qua in l. libello-
rum, ff. de accu. canonizata in 2. q. 3. in Rota deci.
86. in no. fuit dubitatum de libell. oblat. & iniu-
rijs in princip. c & hoc * quia de iure expressum
est, similem specificationem in obiectibus neces-
sariam esse, etiam in beneficiali causa, in cap. vt
circa de electio. libro 6. & in clemen. constituti-
onem eodem titu. Innocen. in c. cùm venisset de
in integrum restitu. Rot. decif. 605. in antiqu. Dic,
quòd itylus sacri Palatij de materia obiectiua.
Et propterea nisi similis materia sit, vt suprà be-
nè specificata, non consuevit admitti in palatio.
Rota decif. 648. in antiqu. sciendum de articulis,
& 780. etiam in antiqu. sciendum de articulis ob-
iectis. Aegid. conclu. 445. si contra de proba. &
conclu. 562. conclusio de excep. & quod ad tem-
poris expressionem attinet, in hoc dissidet speci-
ficatione nostra ab ea, de qua in d. l. libellorū, quòd
satis erit exprimere mensem & annum, & non
cogeris specificare diem, d nisi forte essemus in
casu, in quo dies esset de substantia. Nic. Milis in
verbo articuli, numero sexto. Quæ * tamen om-
nia intelligas, & quæ suprà diximus, similes ma-
terias male specificatas non admitti, e videlicet

Y 5

parte

d

4

e

parte opponente, quoniam etsi materia illa bona, spectat tamen ad partem allegare, quod non sint bene specificatae, & non tenetur iudicid à se supplere, parte non accipiente, etiam absens sit, dum tamen contumax esset, nisi sibi specificatio esset valde necessaria, & magni efficiens in materia subiecta. Aegid. conclusione 44. si contra de excep. Amplius intelligas, eis materia, quæ daretur obiecta, esset iam probata, Rot. decisione 780. in antiqu. sciendum de articulo obiectuus, imò non solum si plenè probata esset, sed etiam semi plenè tantum, ut potè, per unum testem, quasi tunc omnis calumnia suspicio esset. Aegid. conclusio. 452. si mandatur de probatio. cuius argument. idem dicendum est, vbi quis alijs modis suspicionem calumniam duceret.

Secunda * difficultas est, ut non audiatur quis volens dare obiectus, nisi prius de titulo, vel lias de iure suo docuerit, argumēto notatorum per Innoc. in c. cum Barto. de re iudicata. s. quodquidem non solet quis audiri, nisi sua incusat, ad nota. per eundem Inno. in c. super his, velbo excludatur, de accus. & est gloss. ordinatio in c. prius electionem de concess. præbend. Aegid. conclusio. 383. non possessor de exceptio. & in proposito consueuit Palatium admittere pro sufficienti interesse ad finem dandi obiectus, si quis daret illos, possessor esset, audiretur enim voles possessor dare obiectus absque eo, quod de alio iure suo doceret. Rot. decis. 418. no. an reus de exceptio. obiect. in antiqu. & decisio. 70. nota, quod vbi constat de re iudica. in antiqu. & 1. in antiquioribus, Bisignet. Cassad. decis. 2. de exceptio.

in fin. g Idque * ea ratione, quod intersit possessoris etiam ius non habentis non amoueri à possessione beneficij, donec constet de meliori iure alterius. Rota d. decis. 70. in antiqu. & satis est reo vincere ob non ius actoris etiam si per eius confessionem, vel alias constaret de non iure suo, arg. l. fin. C. de rei vend. & notorum per Compostel. in cap. mandatis de rescrip. Cuius rei ratio est, quia melius est, quod possessor iniustè remaneat in sua possessione, quamvis iniusta, vel vitiosa, quam dare alteri vitiosum ingressum de nouo, præsertim, quia si possessor erit iniustus, subest suo ordinario, qui poterit pro officio suo illum à possessione amouere, cap. ordinarijs de offic. ordinarij. libr. 6. Ioan. Mo. in c. vt circa, de electione. eod. libr. verbo inter dictam, Rota dict. decisione 418. in antiqu. no. An reus de except. obiectuvis.

Tertia h denique difficultas est, vt * non paf sim in quacunque iudicij parte admitti soleat hæc materia obiectua, veluti de simplici supra docuimus, idque eadem fermè ratione superius allegata, quod veluti concernens defectum tituli, vel personæ aduersarij, & non ius dantis, visa fuerit odiosa, & propterea arcenda eius probatio, l. quidam, ff. de lib. & posthum, cap. pene d. r. de pen. Specu. tit. de exceptio. §. 3. incip. Disto de dilatorijs, nu. 9. versi. & nota, quod si contra exceptiuentem, ibi, & hæc repulso præcipue locum habet contra exceptiones criminum vel defensionum. Quamobrem vsu receptum est in sacro Palatio, vt in quauis causa spirituali, vel prophæna similiis materia non admittatur, nisi infra terminum datum ad articulandum. Rot. decis. 708.

Nota,

g
6

h
7

Nota, quod si in aliqua causa de arti. 606. Di-
quod stylus, de materia obiect. 419. Not. Ante-
reus de excep. 424. Not, quod si prima instans
de excep. obiecti. omnibus in antiqu.

Quod procedit, & seruatur non solum in
8 qui a principio in causa fuisset, sed etiam a
tertio veniente ad causam, ex clausula genera-
li, omnesque alios, &c. post similem terminum
exclusum seruatum, in quo licet videatur pri-
ma facie, quod posset dare obiectus post dictum
terminum, qui non deberet excludere eum, cu-
non fuit praefixus, & qui non fuit in causa, ne
potuit prius dare, & propterea sine culpa non de-
beret excludi, c. cognoscentes, de consti. Nihil-
minus non consuevit Palatium ipsum admis-
re volentem post dictum terminum dare ob-
iectus, i ex quo * admisso tertij solet fieri ad statu-
quo reperit causam, & sic debet admitti ad statu-
9 tum causae cum suis qualitatibus, l. eum qui, a
de iure iur. Cassa. decis. i. de excep.

Amplius seruatum est etiam, vbi similes ma-
teria datæ essent verbo infra terminum, quo-
su non inseruiret communis practica excipi-
di generalia infra terminum, neque * operari-
tur effectum praeseruatum solitum per similes
excipiendi modum operari, quod propter om-
nes exceptiones sic in genere, licet verbo infra
terminum datas, praeseruaretur excipienti facil-
tas illas dandi etiam post terminum per not. per
Bald. in c. i. in princi. extra de fide instru. per Bo-
lin. in cap. licet causa, colum. i. 3. de proba. Marb.
sing. 13.

10 II Idem * quoque seruari consuevit, si datæ

sent materiae etiam factio, & realiter infra terminum, velletque is, qui dedit, nihil de novo dare, sed aliquid de contentis in materijs datis in termino duntaxat declarare, non admitteretur enim similis declaratio post terminum, & dilatio, quae de stylo Palatij pro termino substantiali seruari solet, ad declarandum, prout supra suo loco docuimus non daretur, & data non inseruit, respectu similis materiae, & ad effectum illam declarandi, ad no. in cap. in generali, §. si per Ioā. Mo. de re iu. lib. 6. Rota decis. 262. in antiqu. nota, quod si in prima instantia de except. obiectio. & 416. in eisdem, not. quod si in prima instantia, eod. titu. & licet ille, qui declarat nihil de novo faciat, sed quod factum est, tantum dilucidet, i. heredes palam, ff. de testa. cum nota. Nihilominus in ista materia, ut pote odiosa, voluerunt Patres imputari parti, quae a principio debuit praevidere, & clarius excipere. Cota decis. 64. in antiqu. Nota, quod in articulis, de articu.

Mitigaretur tamen iste rigor, & admitteretur post terminum ad articulandum tam declaratio ad materias prius datas, quam ipsae materiae, si tunc de novo darentur, vbi cunque calumniæ suscipio cessaret, & summoueri posset, prout in plurimis casibus seruatum esse comperio, ut pote, si materia, quae daretur, vel quam declarare quis vellet, reperiatur iam probata, argumento notatorum per Rotam decis. 780. in antiqu. sciendum de arti. obiecti. & decis. 648. in eisdem sciendum de articu.

Idem si non plenè probata esset, sed semiplenè tantum per vnum testem, Aegid. concl. 452. si mandatur de probatio. idem si probatio similis

mate-

materiæ esset in promptu. Aegid. conclu.

Quòd si s. de exceptio. quæ licet loquatur de pro-

ratio generalis sit, & non secus dicerem, si pos-
tio, quæ in promptu esset, consisterec etiam o-

stibus, vel alia probationis specie, quo examplo

idem opinor dicendum, si materia, quæ darec-

haberet præsumptionem iuris pro se, I summe-

ueret enim similis præsumptio caluminis suspi-

cionem, prout alibi similis præsumptio iuris

pro assertione prælati, quæ aliæ non probare

in præiudicium suæ ecclesiæ, (ea ratione, quod

assertio suspicaretur facta ad effectum fraudu-

lii ecclesiæ) faceret similem suspicionem celi-

re, & assertiōnem probare, etiam in Ecclesiæ pro-

iudicium ad nota. per Curt. Iun. in tracta. in

feudorum, prima parte principali car. 6. qu. 1.

numer. 15. allegat. c. si diligent, & Abb. ibi. 3. 00

tab. de præscript.

¶ Qua* ratione, idem quoque servatum est,

bicunque is, qui daret obiectus iustum tarditatem

sue caussam haberet, ut pote, si terminum huius

modi notitia similis obiectus ei superuenientia

ad l. de ætate, §. ex caussa, ff. de interrogatio-

pastoralis de exceptio. ad stipulatur, c. in huius-

te de offi. deleg &c. ut circa in verbo nisi aliquid

de electio. in 6. Aegid. conclu. 5. 62. conclu. quod i

P. ibi de tertio vero, Cassa. decisi. de exceptio. in

princ. m & cum ignorantia potius præsumatur,

quam scientia, l. verius, ff. de proba. videtur ibid.

voluisse Aegid. pro verificatione ignorantia co-

stari simplici allegantis assertioni neque exi-

pro rationis onere grauandum esse, " sed iuramen-

to potius suo in hoc stari debere, veluti d

re, quæ in animo consistat, donec aliunde scien-
tia comprobari non potest. Idem etiam si quis
vellet dare obiectus contra titulum, & gratiam
post terminum huiusmodi ex aduerso produ-
ctos, admitteret enim tunc eum cum ea ratione
sacrum Palatum, quod si iste titulus, vel gratia
non fuerunt ante terminum producti, non po-
tuit altera pars diuinare, neque præuidere exce-
ptionem contra haec tenus ignotam actionem, id-
que & iam si non solum terminus ad articulan-
dum, verum etiam alij omnes seruati reperien-
tur. *Cassa. decis. 1. de except. n. 2. quo exemplo. i-*
dem opinor dicendum in eo, qui vellet dare ob-
iectus contra personam tertij, qui non venisset
ad caussam, nisi post dictum terminum ad arti-
culandum. Militat enim excusationis ratio præ-
cedenti æquipollens, verum hæc facultas dandi
obiectus, etiam post terminum in præscriptis ca-
sibus, vel alijs, vbi eadem excusationis caussa mi-
litet, non consuevit longius laxari, sed eadem o-
dij ratione arctari, si modò volens obijcere, id in
continenti faciat, & si contra gratiam, ut supra
post terminum productam velit dare obiectus,
obijciat in termino ad dicendum contrà, post quæ
non audiretur amplius. *Cassa. decis. 1. de except.*
n. 1. & 3. Et quod suprà diximus, obijcias in ter-
mino, intelligas specificè, nam *communis pra-
etica excipiendi generalia, contra, præseruatiua
facultatis specificandi exceptiones nobis com-
petentes in quacunque parte iudicij operatur in
exceptionibus, quæ sunt de iure datis, quæ sic nō
specifice dari possunt, secus autem videtur di-
cendum in ipsis exceptionibus obiectuis, quæ
non sunt de iure dantis, & in quibus requiri-
tus

etur specificatio, de qua in d.l.libellorum de-
tu. per supradicta, saltim in his, quæ sic nos-
cificatæ non admitterentur etiam parte no-
ponente, (prout suprà docuimus) concessio-
nunc, quòd in alijs, parte non contradicente,
missilibus, practicā dicēndi generalia con-
faceret effectum suum præseruatiūm.

Generaliter verò vsu receptū est, vt ei; qui
obstante sibi termino ad articulandum exis-
tu similis facultatis obijciendi, vel obiectus de-
clarandi non valuit in vna instantia obiectu-
re, vel datos declarare, id sibi liceat, in sequi-
stantia vsque ad tertiam instantiam, quatenus
mini & dilationes, quæ dantur in vna instantia
tanquam ordinatoria illius instantie non se-
tendunt, ad sequiores instantias, & istarum
de more sacri Palatij est, quòd omnis instantia
habet suas dilictiones, & terminos, simò idem re-
mini de nouo dantur, prout suprà suo loco vide-
sti, & hoc, vt quis in caussa appellationis polli-
non probata probare, & non allegata allega-
et quam facultatem admittit Palatum etiam
istis materijs obiectuvis tametsi odiosis. Rota
decis. 419. in antiq. notā, an reus de exceptio. Mi-
lis in verbo Articuli, numero quarto allegat
per hanç, C. de tempo. appell. allegat confil. Ro-
man. de quo ibi per eum; quod etiam seruatur
est in obiectibus, vel eorum declarationibus
præcedenti instantia propter lapsum termini
pulsæ, nam repulso non est reprobatio cau-
cognita facta, argu. l. non videtur, s. si ratione-
ff. de compensatio. & repulso fuit ab illa instantia
tantum. Rota decis. 420. & 426. ambabus in-
pientibus. Nota, quòd si in prima instantia, et
et

exceptio obiect. & ambobus in antiqu. vbi licet similis facultas admittatur in sequioribus instantijs, restringitur tamen infra terminum ad articulandum de novo in dictis instantijs dandum, & (ut opinor) reciperet omnes ampliations, & limitationes, quas suprà docuimus.

Sed dices, si vis exclusiva istius facultatis danni obiectus, vel datos declarandi à lapsu termini ad articulandum prouenit, ista materia raro, vel nunquam practicabitur, ex quo inoleuit ab usus, vt termini nunquam sub sua die, neque a lias rectè, sed nulliter seruentur sub spe habitu rae sanationis per reiterationem in vim extrauagantis Inno. 6. de facultatibus Auditorum suprà saepius citatæ, vel specialis commissionis passim dari solitæ, & quod nullum est, nullum præstare posset impedimentum, & quod debeamus intel ligere de termino ritè & rectè seruato, docet Cassa. d. decis. t. de exceptio. in prin. Quamob rem non desunt procuratores in Roma. Cur, etiam famosi, qui non solum non nouerunt casus, quibus similis materia, vel eius declaratio ad mittetur, vel repelleretur, verum nescirent eam ab alijs materijs discernere, licet antiquiores patres in illis dignoscendis plurimum insudarent, prout nobis plures decisiones suprà saepius citatæ indicant, & præsertim decis. 27. in not. tuit dubitatum, de positio. & exceptio. & propterea non est omnino negligenda, præsertim, quia facile posset venire casus necessariæ disputationis istius materiæ. Finge enim, quod quis timens obiectus, caueret à mala obseruatione istius termini, & ritè ac rectè seruaret illum, vt excluderet te ab ista obiectiæ facultate. Rursus finge, quod

auditor, (prout plerunque euenit nostris temporibus) pronunciet, prout in cedula, & postea scriberet interloquitoriam, nonne terminous articulandum, tametsi nulliter a principio factus seruatus, remanebit, beneficio reiteratae factae tempore dictae pronunciationis phonae cedula sanatus, ac si validè seruatus fuisset, in reiteratione citra operabitur suum effectumclusium.

¶ Cæterum, * non ignorabis in hac specie, quod vbiunque ageretur ad canonizationem gratia, si neutri tunc omnis materia, quantumvis obiectua diceretur, descendere a gratia imperat, & esse de iure dantis, & essemus extra causam, cap. ut circa, de elect. libro 6. & clemen. conditionem eod. titul. Quandoquidem si ius & causus dantis istos obiectus, est ista gratia, si neutri cum nullum ius impentranti tribuat, nisi sub illa conditione, si neutri ius competeteret, quicquid obijciat impenetrans ad docendum de non iure aduersarij censembitur de iure dantis, & non obiectus, ex quo tendit ad purificandam gratiam suam conditionalem Nic. Milis verbo articulo numero 7. Rota decis. 827. in antiqu. Nota, quod materia de materia obiecti. & decis. 27. in nota fuit dubitatum de exceptio. & positio. Et propterea seruat Palatum, ut in prescripto causa quando ad canonizationem similis gratia, si neutri ageretur, admittere quoscunq; obiectus ab illa que specificatione, l. libellorum de accusacione, supra diximus. Rot. d. decis. 27. fuit dubitatum in nota, idque etiam post terminum ad articulandum, & quandounque prout alias materiae non obiectuas, & licet exceptiones huiusmodi

simplici
ut per
naturam
gratia
tura
psius
addi
simplici
dum
quia
estit e
tus, re
imma
capio
riza ab
mini
mater
eis de
neutri
geret
cifica
rum p
pient
ptio.
tu hinc
milis

So
fias d
egreg
Dott.
Am I

simpliciter acceptæ sint ex natura sua obiectiva, utpote concernentes defectum tituli vel personæ aduersarij, ratione tamen subiectæ materiæ, gratiæ si neutri, in qua dantur, mutatur eius natura, & censetur rationibus prædictis de iure ipsius dantis, & dicit collector. d. decis. 27. prima additione in fin. mirum non esse, quod vna res simpliciter accepta sit vnius naturæ, & postmodum per adhæsionem alteri rei mutet naturam, quia hoc videmus in pluribus casibus, & subnedit exemplum de tigno, qui simpliciter acceptus, res mobilis est, & postmodum ædibus fixus immobilis reputatur, i.e. um qui ædes, ff. de usucatio. & instantum admitterentur similes materiæ absque specificatione, & circumscripto termini lapsu, ut procedat non solum in similibus materijs, quæ de novo darentur, verum etiam in eisdem, quæ in eadem caussa, antequam gratia si neutri superueniret, seu eius canonizationem ageretur, fuissent repulsa tanquam vel male specificatae, vel datæ post terminum, argu. notatum per Rotam decis. 420. & 426. ambabus incipientibus nota, quod in prima instantia de exceptio. obiecti ambobus in antiquis. Quamobrem tu hinc dijudicare potes, quanta sit plerunque similis gratiæ, si neutri utilitas.

A N N O T A T I O N E S.

Solemus.) Interrogationes testibus fieri solent, ut falsitas detegi valeat, quæ* qualiter fiant, quot ve modis, Spec. egregie docet in tñ. de test. §. iam de interrogatorijs, traditūq; Dott. in c. presentium, de test. in 6. & libellorum ille architebus Io. Pet. Ferra, in forma iuræ. testiū, in ver. protestante,

22

num.

a

16

num, 5. cum sequ. ad finem usque ubi & Ioan. Bap. Iulius
multa cumulat. Nico. Anton. Grauatus.

b Utique triplici.) si * exceptionum peremptiorum
17 & cur ita nuncipentur, si exceptionum insuper dilataturum, earumque discrimina, vim, ac robur, uno quaque
videre cupis, Argeli Aretini doctos commentarios lega-
stis. de except. Doctor. in l. peremptorias, C. sententia, su-
poss. & in l. exceptionem, C. de proba. Abb. Felinus ap-
centiores in capit. exceptionem, de except. Nicolai Ant.
Grauatus.

c Et hoc quia.) Et adeò * in obiectis criminibus
18 lis mentio de eis necessariò facienda est, quòd si contraria
generaliter fiat, verbi gratia, quia sunt fures, spuri, adul-
teri, & de similibus, non sufficeret, tex. est in c. presentationis
testes, de test. lib. 6. & traditur per Bar. in l. testimoniis
Iulia. ff. eo. tit. & in l. 1. in fin. C. de testa. Bal. in anth. lo-
catur, in fin. C. de test. ad quæ conferunt dicta per Affili-
cis. III. nu. 9. Nicol. Ant. Graua.

d Nisi forte.) Quando * dies est de substantia speciosi
19 ius mentio habenda est, ut adnotant Bald. in l. 1. C. de in-
Ro. in l. Pomponius, §. rei perduellionis, ff. de acquirende
red. Aret. in c. qualiter & quando, §. debet, col. 7. de usq.
& Ias. in l. 2. §. si quis Ephesi, ff. de eo, quod certo loco. Nic.
Anto. Graua.

e Videlicet.) Huc pertinent dicta * per Alexa. enj. 3.
20 col. 3. lib. 4. & Decium post nonnullos, quos citat in l. 1.
C. de eden. quòd libellus in causis summariorum, & sine quo
quam bene declaratus, sed generalis obscureque compi-
fuerit. tamen parte non opponente valeat. Quanquam in ha-
specie Ias. in dict. l. edita, num. 6. & plerique alij volunt,
quòd etiam parte opponente libellus generalis procedat in
summariorum, at secus in ordinariis. Quia de re ibidem docti-
mum præceptorum meum D. Ioan. Bolognetum video.
15. ubi fædere distinctionis concordat opiniones. Quicquid

Com. op. I.

num. 80. tradit, libellum tantummodo per libellantem, sed non per eius heredem declarari posse, & hanc communem esse opinionem affirmat, quicquid econtra Decius dixerit. Tidem quod nec procurator (nisi specificum haberet mandatum) libellum declarare potest, nec etiam dominus libellum procuratoris, ut ibidem praeceptor meus, & Ias. quoque n.

26. Ceterum in causis ordinariis libellumque requirentibus, si libellus ineptus esset, etiam parte non opponente, non procederet: quinimodo per eo latasentia ipso iure nullius est robors, cap. examinata, de iudic. ubi Doctores notant. Alex. consi. 147. lib. 6. & corsi. 79. lib. 2. Felin. in c. in literis col pen. versi, & ria declaratio, de offi. deleg. & Vant. de nullit. ex def. et proceſ. nu. 22. Nicol. Anto. Grauatus.

Qandoquidem.) Huc autem vergit pulchrum Bar. pronuntiatum in l. ubi pactum, ubi Alex. & Ias. num. 10. & u. c. de trans. quod * cui non competit ius agendi suaque non interfit, iudicij limen precludendum est, ab eoque ille submonendum. Quinimodo boni iudicis est, ex officio illum repellere, ut eo loci per Ias. & Soc. consi. 255. lib. 2. Alexand. & Imo. in l. 4. s. hoc autem iudicium, ff. de dam. infe. & Felin. iu. ad aures de prescrip. qua de re Doct. legas decis. 171. nu. 21. & 22. Nicol. Anto. Grauatus.

Idque ea ratione.) Faciunt, que * habentur in c. 1 & in literis, de rest. spol. per Rot. decis. 25. cod. tit. in not. per Doct. in Q. recuperandæ, Institu. de interd. & in l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iul. de vi pub. Rip. post ceteros in l. naturaliter, s. nihil commune, nu. 46. ff. de acq. poss. & Folin. in cap. vlt. numer. 24. vers. fallit secundò, de presumpt. ubi voluit prædonem, aut intrusum, sive iniustum detentatorem beneficij alisque causæ cognitione amoueri non debere, & tradidit Dec. in l. vltim. num. 4. C. de edicto diuini Hadr. toll. Nico. Anto. Grauatus.

Tertia.) Ad hæc conferunt, quæ Abb. scribit in c. licet d. leſtus, in fin. de test. ubi * in materia obiectua contratestes,

dilutiones, non absque magna cauſe cognitione conciliata
ea nemp̄ ratione, quia de re odiosa agitur, que reſtrīgi-
bet. Nico. Anto. Grauatus.

i Ex quo admissio.) Tertium * ad cauſam rei
24 in ſtatu, quo ea reperitur audiri tantum debere, Dicitur
cunt, in l. ſep̄. ff. de re iud. Afflīct. decif. 235. vbi multum
dīte differit, & Franc. Mar. decif. ſeu queſt. Delph. 235.

25 ſerens, quōd * tertius ſciens litem ſequē non oppoſent, vel
Lat. aſtentia appell. aſns, prieiudicium ſaltēm, quo aſ-
fionem ſibi p̄arat, & hanc communem eſſe opinionem dī-
mat, & Alexan. in l. à Diu Pio, ſ. ſi ſuper rebus numero
ff. de re iud. hinc Abb. egregiè ſcriptum reliquit in cap. 1
eo. colum. vbi de offic. de leg. quōd ſi iudex malicioſe iuris
ſe habere ad exequitionem impediendam animaduicium
lum audire ne quaquam debet, quod quidem dictum ne-
perē notandum I. ſ. censuit in l. 4. ſ. condenmatum, num-
26 u. ff. de re iud. Ceterū, * quando exequitio ſi aliqui
per re, de qua fuerat prolata ſententia, illam quidem exca-
tionem à tertio ſe opponente impediiri non poſſe clarissi-
mū eſt, ſi illi de indemnitate caueatur, l. is à quo, & l. ſ.
quen. ff. de rei vendi. vbl. B. . per hec iura concluſum
Diu Pio ſ. ſi ſ. per rebus, numero 2. vbi I. ſ. numero 2
Vint. Hercul. num. 32. Quod quidem in beneficīis luc-
etiam ſibi vendicat, teſtibus I. ſ. aſne eo loci atque Felic. n.
c. veniens, 2. numero 7. de teſt. Necnon & in feudalitatis
afflīcto hoc attestante in c. imperi. lem. ſ. præterea inter l. ſ.
numero 67. de prohib. alien. per Fed. & in c. ſi duo, nam
33. de pace tenen. Sed hac in re Myſing, legere non teſt
in ſuis obſeru. Cent. 3. obſer. 73. vbi communiori ſen-
ſententia tres eſus diſtinguendos eſſe dicit, videlicet, at in
re vacante exequitio ſit, id eſt, à nemine poſſeſſa, & tertius
contra iudiciorum illam impedit, per text. in cap. veniens, de re
Aut ſi exequitio in re per alium poſſeſſa, & tunc tertius
traditione non obſtante exequitio fieri poterit, l. ſicco. ſ.

Com. op. i.

de rei vendi, si tamen (ut diximus) victor cautionem de re-
situendo prestatabit, si tertium obtinere comingat. Aut deni-
que condemnatio in una re f. ita est, & in alia fit exequitio,
& tunc tertius exequitionem impedit iuste Bar. in d. §. sua
per rebus, cui Imola inhaeret, d. c. veniens. Sed & illud pre-
teralibet adiungere, quod à Cassad. traditur decis. 1. de ex-
cep. & Felin. in c. cum super numer. 3. de re iud. ubi docent,
quod tertius cum venit ad causam vim clausulæ, omnesque
alios interesse putantes in rescripto appositi, tunc in eisdem
statu & terminis admittitur, in quibus causa reperitur, us
queadèò, si publicata essent testimonia, sibi obessent, teste
Ioan. Mona. in c. ultim. ut lit. pend. Qua de re vide Felinum
quoque in d. c. veniens. & c. exceptionem, de exceptio. Cæ-
trum, quando tertius commissionem impetrat, quod consti-
to de interesse index ipsum admittat, tunc in eodem statu ne-
quaquam recipitur. sed renouandus est processus, ut citato lo-
co Cassad. astrictus. Sed an tertius veniens ad causam post ter-
minos non ritè retteque seruatos, teneatur illos iterare at-
que repetere. Vide Papaz. in annot. ad Rot. decis. 2. nu. 37. de
rescrip. ubi iterandos licet subdubius affirmat, eoque loci et-
iam tradit terminorum of seruationem singulari successorè
prodesse. Quiquidem tertius ad defensionem causæ pro sua
interesse, ex persona rei comparentis poterit fori declinato-
riam post litem etiam contestatam opponere, licet talis ex-
cepio regulariter ante litem opponi debeat. cap. inter mona-
sterium, de re iud. ita tradunt Innoc. in c. capitulum sanctæ
Crucis. in glo. sed dices nomine, de rescrip. Ias. in l. ita demum,
num. 5. c. de procura. & Franc. Niconi. allega. 34. num. 17.
Nico. Auto. Grauat.

Non secus. Sententie auctoris conferre videtur, nam
arbitrio iudicis relinquitur, quando illi id aut in promptu,
sive per instrumenta, vel testimonia probatio fieri dicatur, l.
3. §. cum igitur, ubi Barto. ff. de vi. & vii arm, Ias. in l. si ita
quis, §. Seia cavit, nu. 14. de verbo. oblig. abb. post. Innoc. in c.

veniens, de test. idem I. s. in d. l. 4. y. condemnatum, p. 30. & est communis opinio, ut Prepos. assicit in cap. quod resti. 3. q. 1. qua de re vide as etiam Franc. Mor. dect. Dic.

Com. op. 569. & iterum 570. & 601. prescribitum cum * i. stru-
28 mentorum appellatione comprehendantur, l. 1. ff. de stru-
stru. glo. & Doct. in l. si ex falsis, C. de trans. & in i. pos-
nit, 1. de test. cog. & Lar. fr. in cap. quoniam contra iuris-
strumentorum productiones in princ. de proba. Nicolum
ton. Grauat.

I Summoueret enim.) Et nimis est, * cum pre-
29 ptio, liquidissima sit probatio. s. cundum gloss. in l. sum. de peric. tut. Afflict. dectis. 13. num. 24. & Tiraqu. mul-
aceruantem in l. si vñquam, in verb. donatione largi-
133. C. de reuoc. donat. Nico. Anto. Graua.

m Et cum ignorantia.) Limita hoc, * nisi palam no-
30 te sceret, tunc enim scientia presumitur. Gloss. in Clem. 1. ver. publice de sepult. Bald. in cap. quoniam contra iuris-
lit. non contest. glo. communiter approbata in l. si in i. pos-
tus, C. de peric. tut. & glo. in l. vlt. ff. de decret. ab ord. falc.
vbi ignorantia eius, quod publico edicto proponitur, ne-
quam verisimilis est, alias ignorantia excusat; quam
quilibet carissa etiam iniusta ignorantem excusat & i. Gloss. 2. in c. 1. de concess. præbend. nisi ignorantias. pinacis
cap. 2. de const. lib. 6. Gomes. in reg. Cancell. de impen. bens.
vnuen. q. 3. & 31. Et usque adeò ignorantia presumitur, ne-
lius, que in testamento paterno continerentur. s. i. re pro-
sumatur. et C. r. t. Iun. scribit consil. 8. cui co stipulatur ho-
rory. Cagn. in l. Qui in alterius, nu. 12. ff. de reg. iur. quoniam
ait, hoc ne quaquam in herede extraneo locum habere. p. f.
quam hereditati se immiscuit, & hanc esse communem op-
tionem assenerat. Nico. Anto. Graua.

n Sed iuramento.) Et si * ignorantia solo probetur in
31 ramento, cap. si vero. 2. de sent. excom. & cap. vlt. quoniam
af.

accus. pos. attamen contrarium probari potest. Gloss. in c. eos
in verb. affectata, de temp. ord. lib. 6. Rom. cons. 102. Bart.
in l. si cui. §. iisdem ff. de acc. s. Felin. & Dec. in 2. l. et. in c.
cognoscentes, rterque in ultim. column. de const. & Tira-
quell. de utroque retract. §. 4. in glo. 1. colum. 1. cum plurib.
sequen. ubi cumulatissime.

Quam facultatem.) Andr. verò Isr. in const. reg.
Neap. incip. Iurisperitorum, & Afflict. ibi, in appellationis
* caussa, criminis contratestes obijci posse negant. sed in pri-
ma instatia tantum eos reprobari concessi esse affirmant,
quorum sententiam cum temperamento (quoad testes so-
lummodo in principali caussa examinatos) locum habere
intelligas. Secus, si noui testes in ipsa appellatione producti
fuerint. Nam si testimoniū reprobatio, hac facti specie non con-
cederetur, utique ipsa defensio denegaretur, cum * repulsa
defensio sit. Clem. se pè, §. non sit, ubi gloss. de verbo signifi-
ca. & tradit. Afflict. decis. 351. numer. 3. Hinc est * quod in
caussa attencitorum, testimoniū repulsi admittitur, nisi ob ca-
lumniā differendē litis caussa peteretur, ut eadem decis.
ab Afflict. proditum est. At in testiū in priore instatia
examinatis, iure optimo in posteriore reprobatio locum non
habet, cum imput. in dū sit illi, qui poterat, sed reprobare
non curauit, pr. sc. ritim * facta conclusione in caussi, post
quam repulsa non conceditur. §. vlt. in authen. de test. ve-
luti * quoque in causis summarīs eam concedi non debere,
arbitrii sunt Abb. in c. veniens 2. de test. ubi etiam Felin.

¶ Capic. decis. 55. num. 3. pro cuius rei elucidatione,
utique veritate, legendus est Aretin. in dist.

c. veniens. Nicol. av. Anton.

Grauatus.

362

363

364

365

366